

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут електроенергетики

Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеню магістр

студента Сорокіна О.В.

академічної групи 035м-22-2

спеціальності 035 Філологія

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

на тему «Прагматичний аспект вивчення паремій в англійській та німецькій мовах.»

Керівник	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	Кабаченко І. Л.			

Рецензент	Нестерова О.Ю.			
-----------	----------------	--	--	--

Нормоконтролер	Бердник Л.В.			
----------------	--------------	--	--	--

Дніпро

2023

ЗАТВЕРДЖЕНО:
Завідувач кафедри
перекладу

_____ Висоцька Т.М.

«_____» _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню магістр

студенту _____ **Сорокіна О.В.** _____ академічної групи _____ **035М-22-2** _____

напряму _____ **035 Філологія** _____

спеціалізації _____

за освітньо-професійною програмою __ **вищої освіти «Германські мови та літератури**
(переклад включно), перша –англійська»

на тему «Прагматичний аспект вивчення паремій в англійській та німецькій мовах.»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від № 1373-с від 13.11.2023 р.

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	<i>Дослідити теоретичні аспекти вивчення паремій.</i>	10.11.23.
Розділ 2	<i>Дослідити практичні аспекти вивчення паремій.</i>	05.12.23.

Завдання видано _____

(підпис керівника)

Кабаченко І.Л.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі _____ **02.10.23.** _____

Дата подання до екзаменаційної комісії _____ **12.01.24.** _____

Прийнято до виконання _____

(підпис студента)

Сорокіна О.В.

(прізвище, ініціал)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 85с., 63 джерел. Табл.

Об'єкт дослідження: особливості ідіоматики в англійській та німецькій мовах.

Предмет дослідження: особливості перекладу прислів'їв та приказок в англійській та німецькій мовах.

Мета кваліфікаційної роботи: розглянути прагматичний аспект вивчення паремій в англійській та німецькій мовах. Реалізація поставленої мети передбачає розбір конкретних завдань: визначити поняття прагматики та її функціонування у мові; розібрати історію виникнення паремій; визначити основні класифікації паремій; охарактеризувати практичні особливості вживання прислів'їв в англійській та німецькій мовах.

Методи дослідження: когнітивний аналіз, аналіз контекстуального вживання, інтерв'ювання та анкетування. Також може бути корисно вивчити джерела паремій, такі як література, мовні корпуси та етнографічні дослідження. Ця методологія дослідження може допомогти розкрити прагматичні аспекти вивчення паремій і поглибити розуміння мови та культури в цілому.

Теоретична новизна роботи полягає у розширенні нашого розуміння багатозначності як лінгвістичного явища, виокремленні всіх аспектів, які виникають у зв'язку із перекладом термінів та словосполучень з багатьма значеннями в науковій і технічній літературі, а також у виявленні шляхів подолання цих труднощів.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання її результатів для вирішення реальних завдань, пов'язаних з перекладом між англійською, німецькою і українською мовами, особливо у сфері перекладу науково-технічних текстів.

Ключові слова: ПАРЕМІЯ, ЕКВІВАЛЕНТ, АСПЕКТ, ПРИСЛІВ'Я, ПРИКАЗКА, ФРАЗЕОЛОГІЗМ.

SUMMARY

Qualification work: 85 pages, 63 sources.

The **object** of research: peculiarities of idiomatics in English and German languages.

The **purpose** of the qualification work: to consider the pragmatic aspect of studying paremias in English and German languages. Realization of the set goal involves the analysis of specific tasks: to define the concept of pragmatics and its functioning in language; analyze the history of paremias; determine the main classifications of paremias; to characterize the practical features of the use of proverbs in English and German.

Research methods: cognitive analysis, analysis of contextual use, interviews and questionnaires. It may also be useful to examine sources of paremias, such as literature, language corpora, and ethnographic studies. This research methodology can help reveal the pragmatic aspects of the study of paremias and deepen the understanding of language and culture in general.

The **theoretical section** of the work consists in expanding our understanding of polysemy as a linguistic phenomenon, highlighting all aspects that arise in connection with the translation of terms and phrases with many meanings in scientific and technical literature, as well as in identifying ways to overcome these difficulties.

The **practical section** of the research lies in the possibility of using its results to solve real problems related to translation between English, German and Ukrainian languages, especially in the field of translation of scientific and technical texts.

The **scientific novelty** of the master's work is that it carries out a linguistic-cultural, typological study of folk wisdom in the English and German languages.

Key words: PAREMIA, EQUIVALENT, ASPECT, PROVERB, ADAGE, PHRASEOLOGISM.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПАРЕМІЙ	
1.1. Визначення поняття "паремія".....	10
1.2. Роль та значення прислів'їв та приказок в мові та культурі: їх визначення та особливості.....	11
1.3. Виникнення прислів'їв та приказок.....	14
1.4. Історичний аспект вивчення паремій.....	16
1.5. Першоджерела англійських паремій.....	22
1.6. Паремії як когнітивно складова.....	24
1.7 Основні класифікації паремій і класифікації паремій у сучасному мовознавстві	32
1.8 Німецькі прислів'я в порівнянні з англійськими та українськими пареміями..	52
Висновки до 1 розділу.....	53
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРКЛАДУ ПАРЕМІЙ	
2.1 Методи та труднощі перекладу паремій.....	54
2.2 Особливості перекладу паремій в англійській та німецьких мовах.....	65
2.3 Порівняльний аналіз англійських та німецьких паремій.....	69
Висновки до 2 розділу.....	73
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81

ВСТУП

На сьогоднішній день, засоби масової інформації відіграють надзвичайно важливу роль в сучасному суспільстві, оскільки саме завдяки ним ми маємо можливість отримувати оперативну інформацію про актуальні події, що відбуваються у світі, і краще розуміти навколишню дійсність. У сучасній лінгвістиці спостерігається помітне зростання кількості досліджень, які акцентують увагу не стільки на структурних аспектах мови, скільки на функціонуванні мовних засобів у процесі комунікації. Зокрема, прагматика, яка вивчає комунікативну поведінку учасників мовленнєвого акту, набуває все більшого інтересу. Ч. Пірс був одним із перших, хто звернув увагу на прагматику, а Ч. Морріс сформулював основні концепції щодо філософії прагматизму. Проте, сучасна лінгвістично-орієнтована прагматика розвивається в основному на базі пізніших досліджень у лінгвістиці. Прагматика є невід'ємною складовою вивчення мови, оскільки вона досліджує, які зовнішні чинники мотивують вибір та вживання різних мовних засобів. Це означає, що прагматика акцентує увагу на комунікативному змісті мови в різних ситуаціях спілкування.

Прагматичний підхід до вивчення мови, хоч і ще розвивається, вже виявляє вплив на всі галузі лінгвістики. Особливий акцент робиться на аналізі тексту як одиниці для вивчення прагматичних аспектів мови. Текст розглядається як складна мовна структура, яка має певне призначення та функціонує у мовному спілкуванні. Його основні характеристики включають змістовну цілісність, синтаксично-сміслові зв'язки між складовими елементами, і макроструктуру, яка стоїть над мовними одиницями, такими як слова та фрази. Використання прислів'їв має прагматичну цінність, яка враховує як мовну природу цих висловів, так і тип прагматичного контексту. Аналіз фактичних прикладів показав, що прислів'я можуть функціонувати в різноманітних прагматичних контекстах і використовуватись для кваліфікації висловлень з різних точок зору. Прагматична спрямованість передбачає не лише відбір відповідних фактів, а й представлення

їх в певному ракурсі, що наполягає на необхідності організації тексту автором і визначає композицію та характер мовних засобів.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю виявлення загального та специфічного в прислів'ях і приказках на матеріалі української, англійської та німецької мов і теоретичного осмислення їх в аспекті проблеми взаємозв'язку мови та культури, що сприятиме більш глибокому розумінню національного світосприйняття, відображеного в мовній картині світу.

Новизна магістерської роботи полягає в тому, що в ній здійснюється лінгвокультурологічне, типологічне дослідження народної мудрості в англійській та німецькій мовах.

Об'єкт – особливості ідіоматики в англійській та німецькій мовах .

Предмет дослідження особливості перекладу прислів'їв та приказок з однієї мови на іншу.

Мета магістерської роботи – розглянути прагматичний аспект вивчення паремій в англійській та німецькій мовах.

Реалізація поставленої мети передбачає розбір конкретних **завдань**:

1. Визначити поняття прагматики та її функціонування у мові.
2. Розібрати історію виникнення паремій.
3. Визначити основні класифікації паремій.
4. Охарактеризувати практичні особливості вживання прислів'їв в англійській та німецькій мовах.

Теоретико-методологічною основою дослідження роботи: Олександр Потебня, М. Куусі, Е. Кокаре, А. Дандіс , Д. Лукатос, З. Каньйо, В. Фойт, А. Семеркенї та інші.

Для проведення дослідження були використані такі різні **методи дослідження**, такі як когнітивний аналіз, аналіз контекстуального вживання, інтерв'ювання та анкетування. Також може бути корисно вивчити джерела паремій, такі як література, мовні корпуси та етнографічні дослідження. Ця

методологія дослідження може допомогти розкрити прагматичні аспекти вивчення паремій і поглибити розуміння мови та культури в цілому.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у розширенні нашого розуміння багатозначності як лінгвістичного явища, виокремленні всіх аспектів, які виникають у зв'язку із перекладом термінів та словосполучень з багатьма значеннями в науковій і технічній літературі, а також у виявленні шляхів подолання цих труднощів.

Практичне значення цієї роботи полягає у можливості використання її результатів для вирішення реальних завдань, пов'язаних з перекладом між англійською, німецькою і українською мовами, особливо у сфері перекладу науково-технічних текстів. Ці результати можуть бути використані для викладання курсів з перекладознавства, вступу до теорії та практики науково-технічного перекладу в університетах, а також для розробки підручників і посібників з цих питань. Крім того, прийоми та приклади перекладу, наведені в роботі, можуть бути корисними для професійних перекладачів.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, одного розділу, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 60 сторінок. Список використаних джерел налічує 60 найменувань.

Апробація основних положень цього дослідження проводилася на 21-й міжнародній науково-практичній конференції студентів і молодих учених «Євромови - 2023: інновації та розвиток», що відбулася 27 листопада 2023 року. Представив тези на тему особливості перекладу прислів'їв та приказок з однієї мови на іншу.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПАРЕМІЙ

1.1 Визначення поняття "паремія"

Паремія - це коротка фраза, вислів або прислів'я, яке містить певну настанову, мораль або важливу цінність. Вивчення паремій включає аналіз їхнього походження, значення та використання у різних культурах. Це особливий тип фразеологічних одиниць, які мають особливий мовний вираз, стверджене звичаєм, повчальний зміст і соціальну функцію. Вони можуть бути вираженням, приказками, афоризмами, прислів'ями або іншими формами фразеології, які мають загальновідомий вислів, який висловлює деяку істину або характеризує певну ситуацію [1, 54]. Пареміями виражаються в економічних, політичних, правових, моральних, філософських і інших ситуаціях життя. Вивчення паремій має теоретичні аспекти, які включають аналіз їхньої структури, вивчення історичного походження, функціональний аналіз та дослідження причини їхнього виникнення. Цей підхід допомагає краще зрозуміти значення і контекст використання паремій.

Перш за все, вивчення паремій має теоретичне значення для лінгвістів і філологів. Вони аналізують структуру паремій, встановлюють їхню типологію та класифікацію. Також вивчаються механізми, що використовуються в пареміях, такі як метонімія, фразеологізація і інші.

Друге, вивчення паремій має прикладне значення. Вони є важливим складовим елементом комунікації і можуть використовуватися як засіб переконання, мотивації або впливу на інших людей. Вивчення паремій допомагає розуміти їхню семантику та ефективно використовувати їх в мовленні. Крім того, паремії можуть відображати соціокультурні аспекти певного народу чи громади. Вони відображають цінності, традиції та світогляд конкретної культури. Вивчення паремій може допомогти краще розуміти культуру та менталітет інших народів[4, 224]. Узагалі, вивчення паремій є важливим елементом наукового

дослідження мови і культури. Це допомагає розкрити складність та багатогранність мовного виразу людства.

1.2 Роль та значення прислів'їв та приказок в мові та культурі: їх визначення та особливості.

Прислів'я та приказки представляють собою давні вирази мовленнєвої активності людини, які існують з витоків мовної мистецькості. Бажання людини закріпити свій досвід і набуті навички через мову набуває ще більшого значення з розвитком цивілізації. Прислів'я та приказки - це наша спадщина, яка зберіглася у лаконічних, але мудрих висловах.

Прислів'я - це короткий та точний вираз, що містить загальновідому істину або життєвий досвід. Часто вони містять в собі пізнавальний аспект та можуть надавати оцінку подіям та характеру людини. Це найрозповсюдженіший компонент народної мудрості, що передається з покоління в покоління.

Прислів'я належать до культурної спадщини кожного народу і зазвичай відображають його культурні та соціальні особливості. Прислів'я – це поєднання повсякденної мови та глибоких знань, переданих від покоління до покоління. Вони навчають нормам поведінки та життєвої мудрості, дають практичні поради та настанови. Прислів'я можуть бути складними і потребувати розуміння контексту, але також існують ті, які легко сприймаються і зрозумілі всім. Їх тематика необмежена і може охоплювати всі аспекти життя, включаючи розум, знання, дружбу, працю, моральні цінності, сім'ю та багато інших.

Прислів'я та приказки мають багато спільних характеристик, які визначають їхню унікальність серед інших видів народної творчості. Отже, ми можемо виділити такі ознаки схожості:

1. Мають корені в народній традиції.
2. Завдаються в пам'ять легко, що сприяє їхньому використанню у повсякденному спілкуванні.
3. Відтворюють моральні та етичні принципи попередніх поколінь.

4. Можуть містити у собі метафори та аналогії, що полегшують сприйняття та розуміння висловів.

За визначенням, яке нам надає Словник Української мови «метафора - це засіб художньої виразності, який полягає у переносному вживанні слова або виразу на основі аналогії, схожості чи порівняння, а також слово або вираз, використані таким способом» [7, 128]. У подальшому дослідженні будуть розглянуті відмінності цих двох складових українського фольклору.

Приказка - це короткий крилатий вислів, близький до прислів'я або ж може містити в собі частину його. Зазвичай вміщує в собі приховане значення, іронію. Сама по собі приказка позбавлена будь-якого повчального змісту, але, зазвичай, в ній міститься порада. Приказка, на відміну від прислів'я, не може існувати як самостійне речення, лише в якості словосполучення. Якщо ж у прислів'ї більше говориться про життєвий досвід, за допомогою якого можна зробити висновок та прийняти рішення або ж воно допомагає передати загальну істину, то приказка вміщує в собі просту рекомендацію.

В більшості приказки використовуються для надання емоційного забарвлення висловлюванню, тож в незалежності від того є у вислові приказка, чи її немає, сенс залишиться незмінним. Прислів'ям властива наявність рими та ритму, а також розподіл на дві частини. Для того, щоб розрізнити прислів'я та приказки можна навести приклад на відомому всім виразі «Свій розум май», який можна вважати за рекомендацію, але він має також продовження: «... і людей питай». Отже, ми можемо зробити висновок, що перший вислів це приказка яка була утворена від прислів'я «Свій розум май і людей питай». Ще один приклад буде наведений на прислів'ї «У страху очі великі, та нічого не бачать». Цей вираз ми можемо поділити на дві частини (що уже сигналізує нам про те, що це прислів'я), одна з яких - добре відома приказка « у страху очі великі», яка не є реченням, а лише вираз, який дарує емоційну насиченість.

Отже, таким чином ми можемо виділити такі відмінні ознаки прислів'їв та приказок: 1. Приказка відображає емоційне ставлення до вираженого, а прислів'я

відображає емоційне ставлення. 2. Прислів'я є повноцінним реченням, яке може використовуватись самостійно. Приказка - лише словосполучення. Прислів'я граматично ділиться на дві частини. 3. Ритм та рима є характерними для прислів'я. Прислів'я та приказки вивчаються для якнайкращого розуміння особливостей менталітету народу, а також допомагають в повній мірі оволодіти мовою, тобто сприяють досягненню достатнього рівня знань, навичок та умінь для повноцінного спілкування. В прислів'ях та приказках зберігається історія побутова, культурна та літературна, а також інформація, яка стосується трудової активності.

Визначення «паремія», яке, не дивлячись на те, що вміщує в собі велику кількість понять: загадки, каламбури, прикмети, афоризми і тд., в переважній кількості випадків означає прислів'я та приказки. Паремія містить в собі універсальну мудрість, або загальновідому істину, яка передається поколіннями. Паремії часто використовуються у повсякденному житті. Правильне та доречне використання надає мовленню особливу виразність та милозвучність.

«Паремія» утворює похідні слова: «пареміографія» – наука, яка вивчає паремії, систематизує та класифікує народні вислови, досліджує їх використання у різних мовах та культурах та «пареміологія» – наука, яка досліджує структуру та функції паремії, їхнє походження, культурну та літературну роль. Але відомо, що зазвичай ці два поняття мають однакові значення, тобто, наука про прислів'я та приказки[16, 631].

Також був опублікований збірник праць «Українські прислів'я та приказки», у якому були висвітлені теоретичні питання світової та слов'янської пареміології. Варто пам'ятати, що розвивали цю галузь мовознавці, а основи теорії були закладені О. Потебнею. Пареміолог який має фінське походження М. Куусі зробив важливі внески у розвиток міжнародної пареміології. Ним був створений науковий журнал «Proverbium», а також укладена загальноприйнята класифікація прислів'їв. Також над цим у сумісній діяльності працювали: латинська дослідниця - Е. Кокаре, американець А. Дандіс, грек Д. Лукатос та угорські вчені: З. Каньйо, В. Фойт, А. Семеркенї. Пізніше О. Потебня зробив ще

більший вклад у дослідження прислів'їв та приказок своєю працею «З лекції по теорії словесності. Байка. Прислів'я. Приказка». У ній він дослідив процес трансформації з байка прислів'я з наведенням конкретних прикладів. Було детально розглянуто внутрішній зміст паремій, поетичний образ, символіку, переносні значення тощо.

1.3 Виникнення прислів'їв та приказок

Прислів'я та приказки мають свої коріння у давні часи і відображають життєвий досвід та мудрість поколінь. Велика кількість тюркських паремій, які можна знайти у словнику Махмуда Кашгарлі, свідчить про широке поширення цього фольклорного жанру серед тюрків від давніх часів. Ці паремії передаються з покоління в покоління і залишаються актуальними і сьогодні, містячи в собі життєву мудрість та навчання. Точна дата появи прислів'їв та приказок є не визначеною, оскільки їх створення тривало протягом багатьох тисячоліть.

Існують дві основні гіпотези щодо їхнього походження. Одна з них вважає, що прислів'я виникли як спроба організувати трудовий досвід у словесній формі, щоб він міцно вплинув на пам'ять та розуміння людей. Інша гіпотеза, висловлена представниками школи фольклористики, розглядає прислів'я як складову частину народної творчості разом з піснями, казками та іншими жанрами.

Ця гіпотеза допомагає визначити період виникнення паремій і встановити їхню етимологію. Паремії, які зберегли сліди античної ідеології, вважаються найдавнішими. До античної ідеології відносяться такі концепції, як тотемізм, зооморфізм та анімізм, і їх віддзеркалення можна знайти в прислів'ях та приказках, що стосуються душі людини та одухотворення неживих об'єктів. Також можна відзначити елементи язичницького політеїзму в деяких пареміях.

Існують різні теорії щодо пояснення походження паремій, і багато з них виникли на основі спостережень за різними аспектами життя. Наприклад, вирази, такі як *"як кіт з псом," "битися як риба об лід," "як мухи до меду,"* тощо, виникли через спостереження за поведінкою тварин. За допомогою аналізу природних

явищ було сформульовано такі прислів'я та приказки, як *"нема диму без вогню," "вода камінь точить," "яблуко від яблуні далеко не падає,"* і подібні. У результаті взаємодії у суспільстві та розвитку ремісничої сфери з'явилася велика кількість паремій, які, порівняно з прислів'ями попередніх часів, частіше стосуються рутинних ситуацій, таких як *"передати куті меду," "clin клином вибивається," "товкти воду в ступі," "вивести на чисту воду,"* тощо. Також відомо, що деякі прислів'я та приказки виникли в результаті історичних подій або епох. Наприклад, *"пропав, як швед під Полтавою," "не розуміє як турок," "гість не в пору - гірше татарина," "піднести печеного рака," "здерти шкіру," "з ним каші не зварши,"* тощо. Деякі вирази, такі як *"підсунути свиню"* мають історичне походження та пов'язані з міжнаціональними відносинами і релігійними обмеженнями, що забороняли споживати свинину. Українці використовували цей вираз, щоб висміяти це обмеження. Слід також враховувати, що деякі крилаті вислови авторів можуть бути вважати прислів'ями або приказками, якщо вони активно використовуються в повсякденному мовленні.

Народні традиції, обряди, а також релігійні тексти, такі як міфи, Біблія та Коран, також вплинули на формування усної народної творчості. Навіть у наш час прислів'я та приказки продовжують виникати, хоча це відбувається повільніше, оскільки нові технології та Інтернет впливають на спосіб спілкування та створення висловів. Отже, можна зробити висновок, що ці чинники вплинули на створення прислів'їв та приказок.

1. Явища природи - природні явища.
2. Поведінкові прояви тварин - способи, якими тварини ведуть себе.
3. Особливості праці - характерні риси праці.
4. Устрій суспільства - організація суспільства.
5. Побут та повсякденність - побутова рутинна та щоденність.
6. Традиції народів світу - культурні особливості народів світу.
7. Історичні події та релігійні - історичні події та релігійні вірування.

Деякі вирази, що вживаються у прислів'ях та приказках, були запозичені з інших культур і можуть мати аналогічні аналоги в інших національних фольклорах. Це пояснюється тим, що багато національних фольклорів мають схожі етичні та моральні цінності, і тому вирази, які відображають ці цінності, можуть бути подібними. Варто враховувати, що географічне розташування впливає на формування фольклору, оскільки різні регіони мають свої мовні особливості та діалекти, що впливають на лексичний склад та вирази в прислів'ях та приказках. За результатами наукових досліджень можна стверджувати, що прислів'я та приказки мають народне походження і відображають колективний розум народу[24, 103].

1.4 Історичний аспект вивчення паремій

Мова та культура є нерозривно пов'язаними. Ця тематика сьогодні є однією з найбільш вивчених у лінгвістичних дослідженнях. Учені та представники різних лінгвістичних шкіл акцентують увагу на взаємозв'язку між культурою та мовою, що дозволяє дослідити різні аспекти та рівні вияву конкретних культурних явищ у мові. В результаті таких досліджень з'явилася нова наука - етнолінгвістика, яка досліджує не лише мову, але і колективну свідомість, народний менталітет, загальну "картину світу", сформовану в певному етносі або соціумі загалом. Етнолінгвістику як науку започаткував німецький дослідник І. Гердер у XVIII столітті, який у своїх працях писав про тісний зв'язок між мовою, мисленням і духовністю народу. Витоки етнолінгвістичного підходу в Західній Європі можна відстежити в працях В. Гумбольдта. Пареміологія є одним із розділів фольклористики, що займається вивченням паремій, їх мовним аналізом та структурою.

Поняття паремії походить від грецького слова «*pareimia*», що означає прислів'я, або латинського слова «*proverbium*», що перекладається як приказка. Паремією називають фольклорні жанри афористичного характеру, зокрема прислів'я та приказки. Вони є неодмінною складовою фонду паремій у мові і

представляють собою скарбницю народної мудрості, в яку увійшли найвиразніші, значущі та художньо виразні вислови, що охоплюють всі найважливіші сфери життя та діяльності людини. Паремії можна розглядати як мовні одиниці або фольклорні тексти. "Історія казок народної мудрості є постійно змінюючимся виявом людського розуму.

Усі аспекти культури кожного народу походять або з самостійного розвитку, або через взаємодію з іншими культурами, або ж успадковані з попередніх епох. Легенди і мова нерозривно пов'язані, тож прислів'я можна вважати живим організмом, який постійно еволюціонує - від зародження до втрати актуальності, а потім до відродження і нового розвитку.

У кожному прислів'ї є "творець", який формує його, узагальнює його значення, змінює і трансформує його залежно від комунікативної ситуації та мови, і передає його з покоління в покоління. Саме за часів американського дослідника і пареміолога В. Мідера наука про прислів'я отримала розмах, коли він досліджував англійські та німецькі прислів'я.

Він був одним із перших, хто розширив знання про прислів'я та створив термін «антиприслів'я», який активно використовується у лінгвістичних дослідженнях. Згідно з О.В. Коренем, термін "прислів'я" має біблійне походження, але з часом його поняття стало загальним, що дозволяє вважати прислів'я та паремії різними аспектами однієї загальної ідеї.

Термін "прислів'я" визначається як короткий вислів, який вже став частиною мови та несе у собі пізнавальний зміст. Його організація ритмічна і поетична, у якій народ протягом віків узагальнював свій соціально-історичний досвід. Загалом, в зарубіжних джерелах термін "прислів'я" рідко використовується, замість нього використовується термін "proverb", який описує короткі, всім відомі висловлення, що містять узагальнену думку, висновки, поради і належать до фольклорних форм, таких як загадка і байка.

За визначенням Хасана Золфагарі прислів'я - це звичайне речення, добре відоме та іноді ритмічне, яке містить схожість, метафоричну іронію, і є відомим серед людей. Воно формується свобідним формулюванням, підтримує чіткість

вираження, простоту, розширюваність і загальну застосовність, і використовується зі зміною та без неї." [28, 48]. Один зі словників визначає поняття "прислів'я" як коротке речення, яке зазвичай відоме багатьом і вказує на щось звичайне в досвіді або дає поради. Важливо також зазначити, що прислів'я - це фразеологічний вираз, приказка або крилате слово, яке складається з префіксу "про-" + слова "verbum" + суфікса "-ium". Словник також повністю розкриває це поняття, ключовими аспектами якого є його стислість, лаконічність, метафоричність, загальне вживання, анонімність, алегоричність, особлива віршована форма та передача життєвого досвіду або спостереження. Крім того, прислів'я мають цілий ряд синонімів, таких як "адагіо", "максима", "афоризм", "апотегма", "пилка", "диктум", "приказка". Термін "паремія" широко використовується як синонім для термінів "прислів'я", "приказка" та "загадка". Таку саму думку висловлює і В.М. Телій в своїй монографії "Паремії - прислів'я та приказки".

За думкою Т.В. Цив'яна, паремії - це короткі тексти, які часто обмежені одним реченням або фрагментом речення. З свого боку, О.В. Дуденко вважає поняття паремії і прислів'я взаємозамінними і вказує на їхню універсальність. За розумінням М.Ф. Алефіренка, паремія - це афоризм, який має походження від народу і характеризується лаконічністю, передачею інформації і навчальним змістом. Таким чином, зведені вище визначення терміну "паремія" дозволяють дати таке визначення: це точний вислів, який поєднує загальне, образне і певну думку, ідею або настанови. Паремія втілює в собі культурну позицію певного народу і може мати буквальний або метафоричний зміст.

До появи писемності та в подальшому після її настання, коли вона залишалася практично недосяжною для простого населення, народна мудрість передавалася у вигляді усних висловів, точних фраз або образних оборотів мови, які легко запам'ятовувалися. Протягом століть народ складав прислів'я, приказки, загадки, пісні з різних сфер життя, включаючи веселі й сумні обрядові пісні, урочисті балади про подвиги героїв, а також захоплюючі та чарівні народні казки.

Ці жанри стали важливою частиною українського фольклору, що існує й сьогодні [35, 176].

У скарбниці українського усного мистецтва особливе місце належить прислів'ям і приказкам, які є короткими, образними та глибоко виразними висловами про різні явища життя. Ці жанри завжди були популярними та важливими для народу. Вони виникли в ранні часи розвитку мови і культури і стали невід'ємною частиною народного побуту та словесності. З давніх часів і до сьогодні прислів'я і приказки передавали правила моралі, досвід минулих поколінь та спостереження над природою. Вони існували в культурі різних цивілізацій, таких як Стародавній Єгипет, Ассирія, Вавилон, Персія, Китай і Індія. На теренах слов'янських народів прислів'я і приказки почали виникати задовго до початку писемності. Стародавні руські пам'ятки, такі як "Збірник Святослава", "Повість временних літ", "Повчання" Володимира Мономаха, "Руська правда" і інші, містять фразеологічні звороти, які вживаються для створення особливого стильового ефекту, переносного значення та свідчать про широке поширення цих висловів і їх використання з різними стилістичними метою.

З цього видно, що ще в X столітті культура Київської Русі вже мала розвинені прислів'я та приказки. Частина з них збереглася до наших днів і стала документальним свідченням про їхню популярність у минулому. Деякі прислів'я та приказки, які з'явилися в минулому, з часом стали загальноприйнятними для різних слов'янських народів.

Ось таким чином прислів'я і приказки стали важливими елементами культури різних націй та відображають їхню спільну спадщину. В Україні звернення до джерел народної поезії проходило через художні твори Г. С. Сковороди, І. П. Котляревського, П. П. Гулака-Артемівського, К. Д. Дмитрашка, П. П. Білецького-Носенка та інших. До малої прози українського фольклору зверталися такі відомі письменники, як Л. Глібов, Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка, І. Нечуй-Левицький, М. Рильський, П. Куліш, Марко Вовчок, Є. Гребінка, О. Гончар, О. Вишня, О. Довженко, М. Стельмах, Ю. Мушкетик та багато інших творців художнього слова.

Протягом усієї історії людства прислів'я та приказки відіграють важливу роль у духовному житті різних народів як комунікативний, ідеологічний та естетичний елемент їхньої культури. Тому науковий і практичний інтерес до них постійно зростає. Дослідженням та вивченням прислів'їв і приказок протягом кількох століть займалися багато вчених. Над цією проблемою водночас працювали й працюють фольклористи, лінгвісти, літературознавці, історики, філософи, психологи та ін. Це – дуже складний і тривалий процес. Навіть у наші часи чимало питань з цієї проблеми не з'ясовано до кінця.

Причиною цього є насамперед складність і багатопроблемність самого жанру прислів'їв та приказок, які завжди перебувають у розвитку, вбирають у себе матеріал з інших жанрів фольклору, художньої літератури, публіцистики, творяться в живому народному мовленні. У мовознавстві прислів'я та приказки отримали визначення „паремії”. Проблема походження та класифікації паремій – одна з найскладніших і малодосліджених.

Саме поняття „паремії” викликає багато питань. Цей термін не має серед учених остаточного визначення. Слово „паремія” походить від грецького „прислів'я, приказка”. В Енциклопедії української мови запропоновано таку дефініцію паремій: це „народні вислови, виражені реченням, а також короткими ланцюжками речень, якими передаються елементарна сценка чи найпростіший діалог”. Цей термін зустрічається дуже рідко й при укладанні енциклопедій, словників, довідників для пояснення окремо не виноситься.

Мабуть, це пояснюється тим, що немає єдиної думки щодо того, що саме можна віднести до терміна „паремії”. Енциклопедія української мови подає таке визначення: „До класу паремій належать: прислів'я і приказки (вони становлять основну масу – до трьох чвертей – усього паремійного фонду), примовки, загадки, прикмети, „ділові” вислови, повір'я, „віщі” сни, ворожби, задачі, головоломки, скоромовки, пустомолки, замовляння, небилиці, нісенітниці, одномоментні анекдоти, казкові формули тощо”. Зазначається, що „термін „паремія” здебільшого вживається для визначення родового поняття жанру поряд з терміном „прислів'я та приказки”, а видові поняття позначаються термінами

„прислів'я”, „приказка”, „побажання”, „вітання”, „каламбур”, „велеризм”, „загадка” та ін., хоча нерідко обидва терміни змішуються і вживаються як синоніми”. Дається загальне визначення паремій: „Звичайно це короткі тексти, нерідко обмежені одним реченням (прислів'я, приказки, говоріння та ін.) чи навіть фрагментом речення (різного роду кліше)” до класу паремій відносить тільки прислів'я, відокремлюючи від них приказки. Від слова „паремія” утворилися терміни „пареміологія” – прислів'єзнавство, дисципліна, яка досліджує паремії, і „пареміографія” – записування, збирання паремій.

Польський учений Ю. Кжижановський зазначає, що завданням пареміографів є нагромадження матеріалу, пареміологів – їх пояснення, дослідження. Проте часто обидва терміни вживаються паралельно й означають одне поняття – науку про прислів'я. Історія вивчення паремій складається з різноманітних та складних етапів, вказуючи на те, що ці короткі народні вислови завжди викликали зацікавленість і привертали увагу дослідників. Найперші рукописні збірки паремій східнослов'янського фольклору, які збереглися до наших днів, виникли у другій половині XVII століття. Наступний етап у вивченні та систематизації народних прислів'їв і приказок пов'язаний з культурним відродженням слов'янських народів у XVIII-XIX століттях, посиленням соціальних та національно-визвольних рухів і появою романтизму в літературі та мистецтві. Цей період був характеризований активним розвитком пареміографії.

Видатні культурні діячі, доклали зусиль до збору та систематизації прислів'їв. Українські письменники XIX століття також активно збирали народну поезію, включаючи прислів'я і приказки. Збірки народної творчості видатних літераторів, таких як І. Котляревський, Є. Гребінка, М. Максимович, О. Боденський і Л. Боровиковський, стали популярними в цей період. Ці події свідчать про значення та роль паремій у вивченні та відтворенні культурної спадщини та народної мудрості. Найбільш визначним етапом в дослідженні паремій в українській пареміографії була робота І. Франка, який упорядковував глибокий та обширний збірник українських народних прислів'їв у шести томах, знаний як "Галицько-руські народні приповідки". Франко виконав значну роботу,

розгорнувши дослідження етимології численних прислів'їв, визначивши їхні паралелі в інших мовах і створивши міжвидову класифікацію цих висловів.

Особливість його підходу полягала в групуванні прислів'їв за опорними словами та їх розміщенні в алфавітному порядку, що дало можливість швидко знаходити необхідні вислови. Цей метод систематизації і класифікації паремій був впроваджений іншими дослідниками, включаючи польських та німецьких пареміографів, і був названий методом Вандера-Франка за взірцем великої пареміографічної праці німецького вченого К. Вандера "Sprichwörter lexicon". Під час періоду дослідження та вивчення паремій продовжували активно розвиватися, зокрема, приділяючи увагу ідеї, семантиці, поетиці, міжнародним паралелям та лінгвістичним аспектам паремій.

1.5 Першоджерела англійських паремій

Відомо, що в англійському менталітеті присутні певні постійні характеристики, такі як самозбереження, самоконтроль, толерантність, консервативність, працьовитість, пристрасть до дому, сім'ї та здоров'я. Ці риси Англії можна помітити, вивчаючи англійські прислів'я.

Прислів'я є виразним виявом національного мистецтва та мови. У них люди висловлювали свої думки про світ, любов та дружбу, справедливість, релігію, людину та її взаємини з природою, життям та смертю, багатством та бідністю. Більшість з цих прислів'їв виникли ще в стародавні часи і передаються від покоління до покоління, зберігаючи свою важливість.

Походження прислів'їв і приказок має різноманітні джерела. Одним з основних є колективний розум і думка народу. Наприклад, певний вислів, який активно використовується та сприймається народом, з часом стає прислів'ям і залишається в суспільній свідомості. Існує припущення, що багато прислів'їв і приказок були створені освіченими особами, багатими купцями або вченими. Біблія має велике значення в створенні англійських прислів'їв і приказок. Праця Мідера зазначає, що багато народів по всьому світу сприймають Біблію як

"велику духовну книгу з приказками". Оскільки Біблія була перекладена з арамейської мови, можна зробити висновок, що вона відображає свідомість стародавнього єврейського народу. Багато висловлювань з Біблії стали частиною свідомості людства й дотримуються й сьогодні.

Прислів'я та приказки набули найбільшої популярності за часів Вільяма Шекспіра. За кількістю прислів'їв, які збагатили англійську мову, твори Шекспіра займають друге місце після Біблії. Відомо, що англійський народ характеризується певними сталими рисами й менталітетом, такими як самообережність, самоконтроль, толерантність, консервативність, працьовитість, прив'язаність до родини, дому та здоров'я. Ці риси Англії часто відображаються в англійських прислів'ях, які є виявом національного мистецтва та мови.

У прислів'ях люди висловлюють свої думки про світ, любов, дружбу, справедливість, релігію, взаємини людини з природою, а також про життя, смерть, багатство та бідність. Багато з цих приказок і прислів'їв виникли ще в давні часи й передаються з покоління в покоління. Заслужено відомий поет і драматург Вільям Шекспір не тільки використовував у своїх творах вже існуючі в усній мові прислів'я, а й створював власні, що називалися "шекспіризмами". Такі цитати Шекспіра є популярними й зараз, використовуються як у сучасній художній літературі, так і в повсякденному житті. Не тільки творчість Шекспіра є джерелом виникнення прислів'їв. Багато англійських письменників, таких як Байрон, Мільтон та інші, використовували приказки у своїх творах. Варто відзначити, що окремі висловлювання з літературних творів іноді стають прислів'ями, але не всі. Наприклад, цитата *"No man but a blockhead ever wrote except for money"* не стала прислів'ям, а лише цитатою з твору.

Невід'ємною складовою англійських прислів'їв є вплив інших мов. Багато прислів'їв сформувались під впливом латинської, грецької, французької, іспанської мов. Видатний римський політик та стратег Юлій Цезар приписується таким прислів'ям, як *"The wish is father to the thought"* "Бажання є батьком думки", *"He gives twice who gives quickly"* "Віддає двічі той, хто віддає швидко", *"Custom is the second nature"* "Звичка – це друга натура", *"To put the cart before the*

horse" [51, 41-57]. "Поперед невода рибу ловити". Деякі прислів'я, що були запозичені, на даний час увійшли в англійську мову настільки, що важко встановити їх походження. Чимало з цих прислів'їв та виразів залишилися в своєму оригінальному вигляді, особливо коли мова йде про прислів'я з латинської мови, такі як *"Noblesse oblige"* "знатність вимагає".

Велика кількість прислів'їв мають фольклорне коріння. Більшість з них проникла до нас через міфи та легенди, які пов'язують життєві явища з природою, тваринами та феноменами, що описані в них. Наприклад, *"як кіт із псом"*, *"на задніх лапах"*, *"закусити вудила"*. Досить багато прислів'їв мають зв'язок з обрядовою творчістю, а інші мають своє походження від байок. Отже, зробивши висновок, можна виділити три основні джерела формування прислів'їв як мовних одиниць, а саме: вислови з Біблії, які набули форми прислів'їв і приказок, вислови, знайдені в творах Шекспіра, і запозичення слів та словосполучень з інших мов.

1.6 Паремії як когнітивна складова

У 70-х роках ХХ століття на Заході виникли два нові напрями в мовознавстві, які стали надзвичайно популярними: когнітологія та когнітивна лінгвістика (або когнітивна граматики). Когнітивна лінгвістика розглядає мову як частину когнітивної, тобто пізнавальної, діяльності людини, а також досліджує когнітивні процеси та структури у свідомості людини через мовні явища [26, 24].

Когнітивна лінгвістика підходить до мови як до явища, що пов'язане з людським суспільством та його культурою. Когнітологія, у свою чергу, вивчає когнітивні процеси у свідомості людини, які дозволяють їй сприймати, осмислювати та аналізувати навколишній світ, а також збирати, зберігати, обробляти та передавати інформацію. Когнітологія досліджує різні аспекти пізнання, такі як репрезентація знань, прийняття рішень, розуміння мови, логічне мислення та інші пізнавальні процеси. Обидва напрями, когнітивна лінгвістика та когнітологія, прагнуть розуміти мову як частину людського пізнання та спілкування і розглядають її в контексті людської культури та історії.

Представниками когнітивної семантики на початковому етапі її становлення як науки були переважно американські вчені Дж. Лакофф, Р. Лангакер, Р. Джекендофф, Ч. Філлмор, А. Гольдберг, Дж. Тейлор, А. Ченкі та ін. Головним завданням представників когнітивної семантики стало виявлення і пояснення організації знань про світ у свідомості людини, а також формування та відображення поняття про світ. „Тому вони розглядають семантику та й мовні проблеми загалом крізь призму пов’язаних із лінгвістикою наук.” [26, 25]. Це герменевтика (від грец. *hermeneutikós* – пояснювальний; мистецтво тлумачення текстів, вчення про принципи їх інтерпретації); гештальтпсихологія (одна з основних шкіл зарубіжної, переважно німецької психології першої половини ХХ ст., яка висунула принцип цілісності як основу в дослідженні складних психічних явищ); когнітивна психологія (один із напрямів переважно американської психології, що розглядає всі психічні процеси як опосередковані пізнавальними чинниками) та ін.

Такий симбіоз різних наук у дослідженні мовних явищ, з одного боку, сприяє всебічному їх вивченню, а з другого – призводить до втрати автономності лінгвістики як науки”. На наш погляд, коротшим і найвірнішим кроком у здійсненні поставлених завдань є звернення до народної творчості, а саме до прислів’їв та приказок. Саме в цих малих жанрах українського фольклору зосереджуються всі когнітивні процеси: відображається сприйняття, розуміння і пізнання людиною навколишнього світу на різних етапах її розвитку; пам’ять поколінь про минулі часи, бо в них народ зосередив всі свої знання, аргументувавши їх [26, 27].

Паремії, відомі також як прислів’я та приказки, стали одними з перших виразів мовної діяльності людини з самого виникнення словесного мистецтва. Із розвитком суспільства зростала потреба фіксувати різні навички та досвід за допомогою мови. Паремії стали не лише висловами мудрості, а й історією українського народу, у яких відобразились різноманітні аспекти суспільного життя.

З часом паремії зазнали змін - старі стали зникають, а нові з'являються, що відображає неперервний розвиток цих виразів. Первісно прислів'я та приказки виникли в епоху розвитку сільськогосподарської діяльності, коли людина почала сприймати себе як частину природи та взаємодіяти з нею. Спостереження над природою та віра у магічну силу слів виразилися в цих виразах, які передають життєвий та історичний досвід робочого народу.

Ось деякі приклади мовних виразів:

- Англійські паремії:

1. *"Look before you leap"* (Подумай, перш ніж стрибати) - це рада про обережність та здоровий глузд.

2. *"Actions speak louder than words"* (Діла важчі за слова) - це вислів, який підкреслює важливість дій порівняно з обіцянками.

3. *"Don't judge a book by its cover"* (Не суди за обкладинкою) - ця паремія наголошує на тому, що зовнішній вигляд може бути обманливим, і потрібно дізнатися більше про щось, перш ніж робити висновки.

Німецькі паремії:

1. *"Wie man in den Wald hineinruft, so schallt es heraus"* (Як закричиш у ліс, так і відгомониться) - це вираз, який означає, що якщо ти поведишся агресивно або нечемно, можна очікувати таку саму відповідь від інших.

2. *"Wer nicht hören will, muss fühlen"* (Хто не бажає слухати, мусить відчувати) - ця паремія означає, що якщо людина не слухає попередження або навчальний досвід і вчиться на власних помилках, то вона може підпасти на наслідки своїх дій.

3. *"Von nichts kommt nichts"* (Із нічого не виходить ніщо) - це вислів, який наголошує на необхідності працювати та вкладати зусилля, щоб досягти чогось.

Ці приклади показують, як паремії використовуються для передачі моральних, життєвих інструкцій та мудрості у культурі кожної мови. Найбільше уваги приділялось таким силам природи, як сонце, дощ, вітер, поважали землю-годувальницю, небо, вогонь, воду. Згодом, зі зміною стереотипів, первісні

прислів'я та приказки змінювали своє значення. Більшість з них вживалася у переносному значенні для зображення абстрактних понять: надії, волі, справедливості та інших, позитивних чи негативних рис характеру людини тощо. *"Hope springs eternal."* Приклад: *"Even in the darkest times, hope springs eternal in the human heart."* *"Where there's a will, there's a way."* Приклад: *"She had the will to succeed, and where there's a will, there's a way."* *"Justice is blind."* Приклад: *"In a fair legal system, justice is blind to a person's status or wealth."* *"Actions speak louder than words."* Приклад: *"He always promised to help, but actions speak louder than words."* *"The road to hell is paved with good intentions."* Приклад: *"She meant well, but sometimes the road to hell is paved with good intentions."* *"Patience is a virtue."* Приклад: *"Waiting for the right moment requires patience, and patience is a virtue."* *"Honesty is the best policy."* Приклад: *"Even when it's difficult, honesty is the best policy."*

Ці вирази використовуються для вираження різних аспектів характеру, моральних цінностей та життєвих понять [2, 11]. Особливу увагу люди приділяли прикметам [46, 214-215]. Довгий час спостерігаючи за природою, вони змогли підлаштувати свою сільськогосподарську діяльність. Завдяки когнітивній здатності сприймати й осмислювати навколишній світ люди навчилися жити й працювати в злагоді з природою. Ці спостереження, знання передавались від покоління до покоління. І в наші часи люди справно ними керуються. *"Wer nicht fragt, bleibt dumm."* *"Хто не питає, той залишається дурнем."* Значення: Заохочення активно запитувати і навчатися новому. *"Aller Anfang ist schwer."* Переклад: *"Всім починати важко."* Значення: Початок чогось нового може бути складним, але з часом стає легше. *"Übung macht den Meister."* Переклад: *"Практика робить майстра."* Значення: Через практику і навчання можна досягти високої майстерності. *"Wissen ist Macht."* Переклад: *"Знання - сила."* Значення: Знання надає людині владу і можливість досягати успіху. *"Ohne Fleiß kein Preis."* Переклад: *"Без праці немає нагороди."* Значення: Щоб досягти чогось цінного, потрібно працювати наполегливо. *"Der frühe Vogel fängt den Wurm."*

Переклад: *"Ранній птах ловить черв'яка."* Значення: Вказівка на важливість раннього розпочатку роботи або дій.

Паремії і вирази відображають німецьку мудрість та підкреслюють важливість навчання, праці і взаємодії з природою. З наведених прикладів бачимо, що народ пов'язував свої спостереження з іменами святих, тим самим підтверджуючи, що у стародавні часи люди вклонялися міфологічним богам: *"Achilles' heel"* Приклад: *"His inability to say no to his friends was his Achilles' heel, and it often got him into trouble."* *"Pandora's box"* Приклад: *"Opening up that topic was like opening Pandora's box—so many problems and arguments followed."* *"A Herculean effort"* Приклад: *"He put in a Herculean effort to finish the marathon, and it paid off with a first-place finish."* *"Achilles and the tortoise"*. Ці паремії використовуються для опису різних ситуацій і явищ за допомогою міфологічних алегорій та персонажів. Слов'янські прислів'я, які стосуються сільськогосподарської діяльності, мають таку ж старовину, як і ті, що відносяться до природи. Розвиток праці відбувався повільно, і це спричиняло змінам, які також відображалися у фразах народної мудрості. Прислів'я завжди відображали важливість праці в житті людини та її суспільства, стверджуючи її як основу існування [2, с. 34].

Наприклад, такі прислів'я відображають цю істину:

1. *"Wo ein Wille ist, ist auch ein Weg."*
 - a. Український еквівалент: "Де є бажання, там є і можливість."
 - b. Значення: Це прислів'я вказує на те, що, якщо у вас є вільна воля і рішучість, ви знайдете спосіб досягти своєї мети.
2. *"Aller Anfang ist schwer."*
 - a. Український еквівалент: "Усім починати важко."
 - b. Значення: Ця фраза підкреслює, що на початку будь-якої справи може бути важко, але з часом стає легше.
3. *"Die Natur kennt keine Pause."*
 - a. Український еквівалент: "Природа не знає відпочинку."

б. Значення: Це прислів'я нагадує нам, що природа функціонує безперервно, і ми повинні враховувати це в наших діях.

4. *"Wer nicht wagt, der nicht gewinnt."*

а. Український еквівалент: "Хто не ризикує, той не виграє."

б. Значення: Ця фраза заохочує людей брати на себе ризики в пошуках успіху.

5. *"Was Hänschen nicht lernt, lernt Hans nimmermehr."*

а. Український еквівалент: "Те, чого Гансенек не вивчить, Ганс вже ніколи не навчиться."

б. Значення: Ця фраза підкреслює важливість навчання та здатність людини до вивчення нового, навіть у пізньому віці.

З розвитком суспільства та зміною культурних, історичних, і політичних умов також відбувалися зміни у свідомості людей і способах сприйняття світу. Ці зміни відображалися в усній народній творчості, включаючи казки, пісні, думи, легенди, прислів'я та приказки. Наприклад, прислів'я та приказки стали розвиненим жанром у часи Київської Русі і знаходили своє відображення в різних давньоруських творах. Вирази мовної мудрості стали спільним надбанням української мови і культури завдяки взаємному впливу цих народів. Прислів'я і є ментальними репрезентаціями, що відбивають потік свідомості через досвід, уявлення, культуру й світосприйняття, спільні для трьох братніх народів. Відгомони татарських навал на слов'янські землі у XIV – XVIIст. також мали своє місце у пареміях. Порівняймо: *"Люде не Татаре, дадутъ кусок хліба"*, *"Що робить, то робить, аби сидячого Татаре не взяли"* „*Свої люди не татари, не дадутъ на поталу*". Роздріб князівств, незлагодна боротьба за владу між князями послабили Київську Русь, що стало причиною такого легкого її завоювання.

Народ розумів, що тільки об'єднавшись, Київська Русь знову стане міцною, непереможною державою. Напад татарських завойовників спричинив виникнення у народі відчуття зв'язку з рідною землею. Любов до Батьківщини, думки про її долю знайшли своє відображення у пареміях.

Це пояснюється тим, що наші пращури мріяли донести до свідомості нащадків правду про історичні події, тому що історія казна-скільки разів переписуватиметься, а прислів'я та приказки – це скарбниця народної пам'яті. Розворухни її – і на поверхню вийдуть реальні факти й події, що відбувалися в минулому. Історія та розвиток людства йшли своїм шляхом. І вже складалися прислів'я та приказки про панів і кріпаків, бідних і багатих. Розглянемо мовний матеріал: Ось декілька англійських прислів'їв і приказок, які стосуються панів і кріпаків, бідних і багатих: "*All are equal in the eyes of the law.*" Український еквівалент: "*Усі рівні перед законом.*" [18, 7-14]. Значення: Всі, незалежно від свого становища або соціального положення, повинні дотримуватися закону. "*A rising tide lifts all boats.*" Український еквівалент: "*Підйомна прилив піднімає всі човни.*" Значення: Загальний успіх або покращення ситуації користуються всім. "*You can't make a silk purse out of a sow's ear.*" Український еквівалент: "*З свинського вуха не вийде шовковий гаманець.*"

Значення: Це прислів'я підкреслює, що неможливо зробити щось високоякісне або вищого рівня з неякісного початкового матеріалу. "*Money talks.*" Український еквівалент: "*Гроші роблять чудеса.*" Значення: Гроші можуть мати значний вплив на ситуацію і можуть допомогти вирішувати проблеми. "*The rich get richer and the poor get poorer.*" Український еквівалент: "*Багаті Поява паремій про панів та селян була зумовлена соціальним становищем.*"

Усвідомлення народом несправедливості, нерівності, жорстокого ставлення до простих людей відобразилось у народному слові, що вмістило в собі весь біль страждань. Прислів'я того періоду близькі нам, тому що з тих часів мало що змінилося: є бідні і багаті, жорстокі й милосердні, всюди панує несправедливість тощо. Спостереження за відносинами між різними верствами населення породило й відповідні прислів'я-поради: "*З паном не будь за пан-брата*", "*З панами добре знацьця, та не дай Бог цілувацьця*", "*З панами не сідай їсти, з панами и не говори багато: сказав слово, та й мовчи; хто що говорить, ти слухай*" [30, 19-107]. Минали століття, роки і з уст в уста передавалися корисні поради, які й у наші часи стають доречними, хоча змінилися герої.

Більш ніж третина зі всього національного скарбу прислів'їв і приказок присвячена темам, що стосуються людського життя, характеру, сімейних відносин, фізичних та моральних якостей особистості, і часом вони містять філософське сприйняття життя та поведінки. У багатьох з них гумор поєднується з сатирою, лірика з логічними роздумами над людським життям. Німецька мова має численні парамеї та прислів'я, які поєднують гумор і сатиру з лірикою та логічними роздумами над людським життям. Ось декілька прикладів: "*Lachen ist die beste Medizin.*" Український еквівалент: "*Сміх - найкращий ліки.*" [30, 22-284]. Значення: Ця фраза підкреслює корисність сміху і гумору для збереження здоров'я. "*Viele Menschen sind zu gut erzogen, um mit vollem Mund zu sprechen, aber sie haben keine Bedenken, es mit leerem Kopf zu tun.*" Український еквівалент: "*Багато людей надто виховані, щоб говорити з повними ротами, але вони не мають запитань говорити з порожніми головами.*" Значення: Ця фраза має сатиричний підтекст і нагадує про важливість осмисленого мовлення та розумового розвитку. "*Wer zuletzt lacht, lacht am besten.*" Український еквівалент: "*Хто сміється останнім, сміється найкраще.*" Значення: Ця фраза вказує на те, що той, хто доходить до успіху або перемоги, може сміятися найбільше. "*Das Leben ist kurz, iss den Nachtisch zuerst.*" Український еквівалент: "*Життя коротке, споживайте спочатку десерт.*" Значення: Ця фраза закликає нас насолоджуватися моментом і не відкладати задоволення на потім. "*Die dümmsten Bauern haben die dicksten Kartoffeln.*" Український еквівалент: "*Найглупіші селяни мають найвищі картоплю*". Значення: Ця фраза має гумористичний підтекст і підкреслює той факт, що в житті не завжди справедливо розподілені нагороди і успіхи. Ці прислів'я і приказки відображають глибокі думки над життям і людською природою, комбінуючи їх із сатирою та гумором. Цей загальний аналіз прислів'їв та приказок можна розглядати з погляду когнітології, зокрема когнітивної лінгвістики. Вони відображають когнітивні процеси в свідомості людей та спільноти, де мова виконує роль важливого інструмента для розуміння світу. Прислів'я і приказки є важливими джерелами знань, цінною інформацією та інструментом передачі досвіду та мудрості від покоління до покоління.

Загалом, ці вирази мовної мудрості стали не просто частиною мови і культури, але й важливим елементом спадщини та пам'яті народу. Вони відображають історію та досвід народу від його початку до сьогодення.

Прислів'я і приказки становлять важливий вираз усіх етапів розвитку свідомості нації та пов'язаних з ними історичних подій. Вони є втіленням мовної та культурної еволюції людства.

У цих коротких висловах концентрується весь когнітивний потенціал людини: історія, досвід, пам'ять, сприйняття світу, радість і горе, страждання та щастя. Вони поєднують у собі пряме та переносне значення. Тому паремії, як явище мови та втілення когнітивних процесів, вимагають уважного дослідження з боку мовознавців. Історія виникнення прислів'їв і приказок є тривалим процесом.

За весь період історії людства вони зникали та виникали знову, піддаючись шліфуванню та переосмисленню. Залежно від часу, в якому вони існували, змінювалося їх пряме значення, і, отже, їхнє призначення. Аналізуючи основні етапи розвитку прислів'їв і приказок, ми встановили, що когнітивні процеси мають значущий вплив на їхнє створення. Майбутнє дослідження може сфокусуватися на більш глибокому аналізі метафоричного використання прислів'їв і приказок.

1.7 Основні класифікації паремій

Паремії можна класифікувати за різними ознаками. Тематична класифікація передбачає розподіл паремій за темами та змістом. Так, паремію "*Nightingales will not sing in a cage*" (український відповідник "*Воля пташці краща від золотої клітки*") можна віднести до групи про свободу, волю. Серед недоліків такої класифікації можна виокремити переносне значення паремій, які можна віднести до декількох груп одночасно.

Поділ паремій на теми є суб'єктивним, й кожен укладач такої пареміологічної збірки може на свій розсуд поділяти паремії на тематичні групи.

Таким чином, кожен із принципів класифікацій має свої недоліки і переваги та може застосовуватися в різних випадках, залежно від цілей наукових розвідок. Лексикограф В. І. Даль поділив паремії на 179 тематичних груп. Наприклад, прислів'я про віру (Бог, гріх, набожність, розкол тощо), про долю (терпіння, надія тощо), про щастя (везіння), про багатство та бідність тощо. Такий поділ на тематичні групи показує життя народу та його ставлення до буття загалом.

Беручи до уваги багатозначність прислів'їв, дуже часто В. І. Даль також відносив одну приказку до різних тематичних груп. Іван Якович Франко, видатний український письменник, поет, критик і громадський діяч, неодноразово звертався до теорії жанру та проблемі класифікації паремій. Франко вважав паремії важливим компонентом народної культури і мови. Він вивчав різноманітні типи паремій, зокрема, їх класифікацію за алфавітом і темою.

Слід зазначити, що Франко не лише класифікував паремії, але й вивчав їх значення та роль у народній мові і культурі. Він інтерпретував деякі паремії і запропонував їх переклади та підходи до розуміння. У своїх творах Франко активно використовував паремії, розміщуючи їх як епіграфи, вставляючи у текст або використовуючи в мовленні своїх літературних персонажів.

Ретельне дослідження теорії жанру, включаючи класифікацію паремій, допомогло Франку багатогранно самовиражатися і втілити народну мудрість у своїх творах. Більш детальну інформацію про підхід Франка до теорії жанру та його дослідження паремій ви можете знайти у його працях "Паремії і прислів'я", "Курс давньої літератури", а також у вивченні літературних творів самого Франка. Тритомний збірник І. Я. Франка "Галицько-руські народні приповідки" став першим пареміологічним дослідженням українського національного характеру. Дослідник зумів укласти збірку, в якій усі паремії проаналізовані, опрацьовані, систематизовані.

Пареміологічна концепція І. Я. Франка бере до уваги сутність жанру, особливості виникнення та побутування, які найважливіші критерії оцінювання паремій. Збірка містить прислів'я, приказки, порівняння, вітання, побажання, прокляття, мудрування, каламбури, нісенітниці тощо. І. Я. Франко розглянув

питання теорії жанру, як проблему класифікації паремій (алфавітну, тематичну тощо), видове розмежування паремій (порівняння, прикмети, примовки, вітання, побажання, прокляття тощо), дефініцію жанру, семантичний аналіз паремій з урахуванням ситуації спілкування, національну приналежність паремій (національні, інтернаціональні, місцеві тощо). Лінгвіст О. М. Антонова також виокремлює принцип класифікації паремій за сферами життя суспільства, яку вони відображають. Така класифікація найкраще ілюструє національно-культурний компонент пареміологічних одиниць [4, 9]. Таким чином, паремії поділено на такі групи: паремії, що виникли на основі трудової діяльності різних соціальних груп; паремії, що відображають устрій суспільства, соціальну ієрархію, історичні факти та реалії; паремії традиційного побутового характеру, що виникли на основі побуту, ритуалів, традицій; паремії, що відображають географію країни; паремії, що виникли на основі літературних джерел, законів, преси тощо.

Ураховуючи національно-культурний компонент та його відображення в пареміях, можна виокремити перші дві групи, які найяскравіше відображають трудову діяльність та соціальну організацію суспільства.

Паремії, що виникли на основі трудової діяльності, відображають ставлення до праці та життя і побут представників різних професій та культурних особливостей різних груп населення. Так, наприклад, колективна праця, що не дає користі, відображається в британському прислів'ї *“Too many cooks spoil the broth”* українські аналоги *“Сім баб - сім рад, а дитя безпуне”* та *“Де багато господинь, там хата неметена”* «Прислів'я та приказки» [18, 570]. Паремії, що використовують на позначення трудової діяльності, також можуть відображати ставлення до певних сфер діяльності. Наприклад, *“Every barber knows that”* перекладається, як Кожен перукар це знає, і має український відповідник По секрету всьому світу, а *“The tailor makes the man”* дослівно перекладається, як Кравець робить людину та має відповідник Дерево листя прикрашають, а людину одяг. Можна припускати, що будь-яка паремія цієї групи створена людиною чи

групою людей за певних умов, однак джерела багатьох паремій втрачені, тому можна стверджувати, що паремії мають затемнену етимологію.

Деякі паремії можуть висловлювати принципи дисципліни, наполегливості та працьовитості, які цінуються в багатьох професіях. Наприклад, *"Працюй як бджола"* або *"Немає відпочинку без праці"*. Ці фрази закликають до того, щоб працювати наполегливо та цілеспрямовано. Інші паремії можуть вдаватися до гумору та іронії і відображати специфіку певних професій. Наприклад, професії лікаря: *"An apple a day keeps the doctor away."* Український еквівалент: "Яблуко на день - від лікаря далеко." *"Laughter is the best medicine."* Український еквівалент: "Сміх - найкращий ліки." *"Prevention is better than cure."* Український еквівалент: "Профілактика краща за лікування." Ці фрази можуть бути використані як міцні пам'ятки, що підкреслюють характеристики та основні принципи певних професій. Паремії, пов'язані з роботою із людьми, також можуть висловлювати принципи та цінності, пов'язані зі служінням, співпрацею та взаємодією між колегами. Враховуючи це, паремії можуть бути корисним інструментом для розуміння ставлення до праці та життя у різних професіях. Вони можуть допомогти визначити основні цінності та принципи, якими керуються представники цих професій, і виявити унікальні аспекти їхньої культури та спільноти.

У кожній мові можна визначити лексичні пласти мови, які сприяють утворенню фразеологічних одиниць. Багато з них є міжнаціональними та не втрачають значення при перекладі. Наприклад, англійська паремія *"A new broom sweeps clean"* перекладається українською, як *"Нова мітла по-новому мете"*, а *"Look after your clothes when they are spick and span, and after honor when you are a young man"* має український аналог "Бережи одяг, доки новий, а здоров'я - доки молодий."

Дослідник В. Г. Гак розмежовує національну та культурну специфіку фразеологізмів, яка визначається двома чинниками: об'єктивним, який проявляється в природних і культурних реаліях певного народу, і суб'єктивним, що припускає вибір мовних засобів у різних мовах для вираження однакових

явищ і реалій. Культурна специфіка зумовлена елементами матеріальної чи духовної культури суспільства, його історією, звичаями, природно-географічними особливостями. Тому, при аналізі паремій ми досліджуємо й культуру країни, свідомість та менталітет народу [12, 656].

На основі такого поділу можна виокремити такі групи паремій: ідентичні за формою та значенням паремії; паремії, які мають схожу форму та однакове значення; паремії, які мають різну форму, але однакове значення; абсолютно різні за формою та значенням паремії.

До першої групи відносять паремії, які не мають національно-культурної специфіки, але повністю ідентичні в різних мовах. Зазвичай, ці паремії латинської мови або запозичені однією мовою з іншої. Наприклад, *"If you run after two hares, you will catch neither"* перекладається українською *"За двома зайцями поженешся - жодного не впіймаєш."* [13, 265]. Група паремій, ідентичних за формою та значенням, включає в себе різні фразеологізми або усталені вислови, що мають однакову форму та висловлюють подібні значення.

Паремії, також відомі як прислів'я, приказки або афоризми, являють собою короткі висловлювання, які містять моральну або загальноприйнятну життєву мудрість. Вони широко використовуються в мовленні для засвоєння цінностей, норм та культурних уявлень.

Група паремій, ідентичних за формою та значенням, зазвичай має однакове або подібне смислове навантаження, хоча можуть існувати нюанси або різні варіації. Наприклад, паремії *"Бідному купити добрий вигляд"*, *"Вбогому і качці кам'яний гряда"* та *"Убогий не порожній, а виглядає без грошей"* мають однаковий зміст - незалежно від того, наскільки бідна або нещаслива людина, вона може намагатися створити ілюзію достатку або щастя. Ці паремії мають однакову форму та значення, але можуть застосовуватися в різних культурах чи місцевостях. Вивчення паремій є важливою частиною лінгвістики та культурології. Вони демонструють культурні особливості та цінності суспільства, допомагають розуміти контекст та традиції. Знання паремій можуть сприяти

поліпшенню мовленнєвих навичок, розвитку критичного мислення та збагаченню словникового запасу.

До другої групи належать однакові за значенням, але різні за планом вираження паремії є одним з явищ, якими виражається стилістична фігура риторики - паремія. Паремії є загальноприйнятими висловами, максимами або прислів'ями, які містять мудрість та життєві засади. Група паремій, що мають схожу форму та однакове значення, може бути використана для підсилення аргументування, спонукання до дії, підкреслення важливості певної ідеї або для комічного ефекту. У таких пареміях використовують однакові ключові слова, які несуть у собі основний зміст. Такі паремії можуть відрізнятися порядком слів чи синтаксичною структурою. Наприклад, *"Actions speak louder than words"* має український відповідник, *"Судять не за словами, а по справах."* Ось декілька прикладів групи паремій, які мають схожу форму та однакове значення:

Англійські паремії:

1. *"A penny for your thoughts."* (Слово за думку.)
2. *"A dime for your thoughts."* (Десятицентовна монета за думку.) - Варіант з більшою вартістю.
3. *"Actions speak louder than words."* (Дії говорять голосніше, ніж слова.)
4. *"Aller Anfang ist schwer."* (Кожний початок важкий.)
5. *"Anfangen ist leicht, beharren eine Kunst."* (Почати легко, тримати важко.) - Варіант з додатковим коментарем.
6. *"Morgenstunde hat Gold im Mund."* (Ранок має золото в роті.)

Такі групи паремій зазвичай використовуються для підкреслення певної ідеї і створення ефектного впливу на слухачів або читачів. Вони додають тексту емоційної сили та допомагають запам'ятатися.

Третя група паремії відображає національну специфіку та має значення у лінгвістиці та мовознавстві. У них однакові реалії репрезентуються різними лексичними одиницями. Наприклад, паремія *"All will come out in the washing"* має український відповідник *"Згодом все мине"*. Вони передають мудрість досвіду минулих поколінь та розкривають особливості культурного контексту. Кожна

країна має свої власні паремії, що відображають національну традицію і менталітет. Наприклад, в Україні є такі відомі паремії:

- *"Із чужого гороть - пошитий віник"*;

- *"Не кажи гоп, поки не перескочиш"*;

- *"Що посієш, те й пожнеш"*.

На англійській:

- *"When in Rome, do as the Romans do."* *"Де бувай, як римляни."* - Ця паремія вказує на необхідність пристосовуватися до місцевих звичаїв та традицій у новому місці або середовищі.

- *"An Englishman's home is his castle."* *"Дім англійця - його замок."* - Ця приказка підкреслює важливість особистого простору та приватності для британців.

- *"The early bird catches the worm."* *"Хто рано встає, тому Бог допомагає."* - Схожа на українську паремію, ця фраза підкреслює важливість раннього початку дня в англійській культурі.

На німецькій:

- *"Ordnung muss sein."* *"Лад має бути."* - Ця фраза вказує на наголос німців на порядку, системності та організації.

- *"Viele Hände machen der Arbeit bald ein Ende."* *"Багато рук швидко закінчують роботу."* - Ця паремія відображає прагнення до спільної роботи та колективізму.

- *"Morgenstunde hat Gold im Munde."* *"Ранок має золото в роті."* - Схожа на англійську паремію, ця фраза відображає цінність ранкового часу та працелюбність.

Ці паремії відображають особливості української культури, цінності народу, національний гумор та філософію. Вивчення груп паремій може допомогти краще розуміти культурну специфіку різних національностей та їхніх цінностей.

Четверта група складається з паремій, які не мають аналогів в інших культурах.

Наприклад, паремія *"The act proves intention"* не має українських відповідників, а може бути лише дослівно перекладена *"Дія підтверджує намір"*. Вони відображають основні цінності й уявлення про життя певної культури. Хоча багато паремій можуть мати аналоги в різних культурах, є кілька паремій, які є унікальними для певних народів або культур. Ось декілька прикладів таких паремій:

1. *"Сіяти вітер, пожинати бурю"* - ця паремія походить з біблійного тексту (Книга Галатян, Глава 6, Розділ 7) і має багато аналогів у різних культурах. Вона підкреслює принцип, що наслідки нашого вчинку можуть бути непередбачуваними і негативними.

2. *"Коли жінці нічого не скажеш, то вона все зрозуміє"* - ця паремія поширена в українській культурі і виражає думку, що жінки мають вигадливий і яскравий розум, спроможні розуміти навіть невимовлені слова.

3. *"Не копай яму іншому, сам у неї втрапиш"* - ця паремія поширена в багатьох культурах і виражає принцип справедливості. Вона нагадує, що шкодливим і зловчинним діям може настанути відповідь, і "копаючи яму" іншим, ми можемо власноруч провалитися. Ці приклади показують, що паремії можуть відображати особливості культури і менталітету народу. Вони відображають народний досвід, мудрість і цінності й є важливою частиною культурного спадку.

Лінгвіст Дж. Сімпсон зазначає, що "паремії можна поділити на три основні групи: а) паремії, що мають форму абстрактних тверджень та передають загальновідомі істини: *"Absence makes the heart grow fonder"* - Розлука робить сильнішими почуття; б) паремії, що використовують особливі щоденні спостереження для узагальнень: *"You can take the horse to the water, but you can't make him drink"* - Ви можете привести коня до води, але ви не можете примусити його пити; в) прислів'я та приказки, що ґрунтуються на традиційній мудрості та фольклорі: *"Red sky at night, shepherd's delight; red sky in the morning, shepherd's warning"* [50, 384]. Червоне небо ввечері - радість вівчареві; червоне небо вранці - засторога вівчареві. Основні класифікації паремій включають:

Тематичний, вперше застосований М. Номисом у книзі «Українські приказки, прислів'я і таке інше. Збірники О. В. Марковича». Всі прислів'я групуються за темами (напр., віра, війна, братство, сім'я, страх). Переваги тематичного групування в тому, що воно дає можливість скласти уявлення, як те чи інше явище життя знайшло своє відображення у цьому фольклорному жанрі. Недоліки такого підходу пов'язані з тим, що прислів'я групуються за якоюсь одною ознакою, хоча багатозначність ряду вимагає розгляд одного і того ж прислів'я в кількох тематичних аспектах. Чим більше матеріалу систематизується, тим більше паремій, які можна помістити в кілька груп, як і тих, які виходять за тематичні рамки всіх груп. Це ускладнює користування книгою і вказує на недосконалість такої класифікації.

Класифікація паремій за змістом є цікавою темою. Паремії мають значення загальноприйнятих істин або правил поведінки. Першою є моральні цінності: Деякі паремії висловлюють моральні цінності, наприклад, *"Чесність - найкраща політика"*. [44, 4-13] Вони надають правила поведінки і сприяють формуванню моральних цінностей у суспільстві. Також, приклади з природи: Багато паремій ґрунтуються на спостереженнях природи. Наприклад, *"Мати земля нікому не він" або "Ти посієш вітер, пожнеш бурю"*. [44, 15-53]. Такі паремії використовуються для передачі досвіду та мудрості на основі спостережень навколишнього світу. Соціальні норми: Паремії можуть також відображати соціальні норми та стереотипи, наприклад, *"Сім'я - це основа суспільства"*. Вони можуть сприяти утвердженню ідентичності групи і формуванню соціальних цінностей. Етичні принципи: Деякі паремії виражають етичні принципи, такі як *"Щастя кожного у твоїх руках"*. Вони надають вказівки щодо досягнення щастя та гармонії у житті.

Гумористичні паремії - це вислови або фрази, які мають гумористичне, сатиричне або іронічне перекирчення звичайних паремій. Вони часто використовуються для створення комічного ефекту і передають певну ситуацію, явище або властивість через жартівливе формулювання. Наприклад, одна з гумористичних паремій гласить: *"A cat in gloves catches no mice"* [51, 41-57]. *"Любиш кататись - люби й вершити"*. У звичайній паремії ми б могли мовити про

взаємообов'язковість або взаємодопомогу. Але у гумористичній версії паремії перекручення викликає комічний ефект, оскільки нікому не подобається вершити після катання. Гумористичні паремії можуть бути використані в різних контекстах, включаючи комедійні виступи, анекдоти, жартівливі промови, та інше. Це є одним зі способів використання гумору для створення розважального і ефектного контенту.

Критичні паремії - це поняття, яке використовується в різних контекстах, але загалом означає обмеження або найважливіші фактори, які впливають на певну ситуацію або явище. В різних галузях знань це поняття може мати трохи відмінне значення. Наприклад, в науці і технологіях, критичні паремії можуть означати мінімальні значення або параметри, які потрібні для досягнення певних результатів або функцій. У фізиці критичні паремії можуть вказувати на мінімальну температуру, при якій відбувається фазова перетворення речовини.

У соціальних науках або гуманітарних науках, критичні паремії можуть означати основні концепти або чинники, які є найважливішими для розуміння явища або ситуації. Наприклад, у політичній аналітиці критичні паремії можуть вказувати на ключові проблеми або чинники, які мають велике вплив на політичні процеси. Узагалі, критичні паремії слугують для виділення найважливіших і суттєвих елементів в певній області, які необхідні для розуміння або досягнення певного результату.

Вони можуть мати різні вираження і значення в залежності від конкретного контексту, у якому вони використовуються. Паремії за національним походженням - це практика надання додаткових вигод, компенсацій або підвищення заробітної плати на основі національності працівників. Це може включати такі елементи, як виплати за досвід роботи або особливі навички, які частково пов'язані з національністю. Однак, варто зазначити, що політика паремій за національним походженням може ставати об'єктом обговорення з точки зору рівності, дискримінації та соціальної справедливості.

Деякі країни та організації вважають такі практики недопустимими і забороняють їх. В інших випадках, паремії за національним походженням можуть

вважатися легальними, але обговорюються з етичних причин. Все більше компаній, підприємств та урядів розглядають перехід до політики інклюзії та рівності, у якій заробітна плата і підвищення базуються на професійних навичках, досягненнях та досвіду. Це допомагає створити справедливую та рівноправну робочу середу для всіх працівників, незалежно від їх національності.

Важливо враховувати правові обмеження та вимоги в країні вашого проживання або місці роботи, щоб зрозуміти, чи допустима чи заборонена політика паремій за національним походженням.

Класифікація паремій за формою вислову відображує різні способи вираження паремії.

1. Прислів'я або приказка: Це найбільш поширена форма паремії, яка передає загальноприйняті засади та правди. Приклад: *"The early bird catches the worm"* "Хто рано встає, тому Бог допомагає".

2. Афоризм: Короткий, виразний вислів, який виражає загальну істину або мудрість. Приклад: *"Knowledge is power."* "Знання - сила" [4, 224].

3. Прислівник: Коротка фраза або вислів, що передає авторитетну пораду або мораль. Приклад: *"An ounce of prevention is worth a pound of the cure."* "Краще попередити, ніж лікувати".

Ця класифікація допомагає розуміти різноманітність форм, у яких паремії можуть бути виражені. Використання паремій сприяє передачі досвіду, значимих правил та моральних норм з покоління в покоління. Класифікація за смисловим спрямуванням- це підхід групує паремії за спільними смисловими орієнтирами, систематичне розподілення або кореляційне упорядкування приказок і прислів'їв за смисловими категоріями чи конкретними темами. Класифікація за смисловим спрямуванням допомагає зрозуміти, який смисл або цінність вкладено в певну паремію та як її можна застосувати в практичному житті. Це допомагає зрозуміти характер і сутність певної паремії. Існує кілька принципів класифікації паремій за смисловою наповненістю:

1. Загальна тематична класифікація: паремії групуються за тематичним принципом. Наприклад, можуть бути створені категорії про кохання, дружбу,

працю, час і так далі. Цей підхід допомагає впорядкувати паремії залежно від їх основної теми.

2. Класифікація за смисловим спрямуванням: паремії групуються за аналогічними смисловими орієнтирами. Це включає паремії про мудрість, життєві принципи, досвід і т.д.

3. Семантична класифікація: паремії розділяються за семантичними характеристиками, такими як причина, наслідок, порада, настанова і т.д.

4. Соціокультурна класифікація: паремії групуються за відповідністю певній соціокультурній групі. Наприклад, можуть бути визначені паремії, що характерні для певного регіону, національності або професійної групи. Ці класифікації допомагають вивчити різноманітність паремій і їхню смислову наповненість, розібратися у їх змісті і значенні, а також застосовувати їх у відповідних ситуаціях.

Класифікації паремій у сучасному мовознавстві.

Прислів'я приказки, наділені експресивністю, вельми та важливі у виконанні комунікативних функцій. Вони широко віддзеркалюють різноманітні сфери життя, такі як сучасні суспільні перетворення, сім'я, проблеми у колективі, подружніх стосунках. *“A woman's blow never gave a black eye”*. *“Kleine Händel stärken die Liebe”*. *“Was sich liebt, das neckt sich.”* *“Милі посваряться краще помиряться”*. *“All will come in the washing”*. *“Nur Mut, es wird schon.”* *“Перемелеться мука буде.”* Спираючись на форму та зміст прислів'їв та приказок, можна знайти міжмовні еквіваленти англійської, німецької та української мов у різних тематичних групах. Порівнюючи деякі прислів'я та приказки, доходимо висновку, зрозуміти загальний зміст паремій можна лише після яскравим що переосмислення окремих їх компонентів. Ще одним прикладом є наступні паремії: англійське прислів'я *«Each bird loves to hear himself sing»* та німецький аналог *«Jedem Narren gefällt seine Kappe»* [53, 191], що звучать в українській мові як *«Гречана каша сама себе хвалить»*, але дослівно інтерпретуються відповідно

як «Кожний птах любить слухати свої пісні» та «Кожному дурню подобається свій капелюх». Та чимало приказок і прислів'їв є «індивідуальними» вони притаманні тільки одному народу та пов'язані з його цінностями. життєвим досвідом, історією. Зазвичай вони передаються в іншій мові описово чи називаючи загальний зміст паремії: - *“to be on Jack Jones”* бути самотнім: *“before you can say Jack Robinson”* вмиє (до того, як ти встигнеш сказати Джек Робінсон). *“Da bin ich schlecht verheiratet”* - тут я сів у калошу (і тут мене невдало одружили); *“Bei jmdm. in der Kreide stehen”* - бути чиймось боржником (бути у когось у крейді). Лексика і структура висловлювань дозволяють зазирнути у внутрішній психічний світ представників даних народів з їх настроями та переживаннями і змалювати міжкультурну специфіку англійської, німецької та української мов.

У сучасному мовознавстві дискусійною постає проблема класифікації паремій. Відсутність чітких критеріїв щодо визначення лінгвістичного статусу цих мовних одиниць зумовлює різні підходи до їх групування. Традиційно, про це вже йшлося, паремії зараховували до класифікацій фразеологічних одиниць [20, 704]. Класифікаційні схеми укладені за різними принципами: 1) семантичним; 2) структурно-семантичні; 3) семантико-граматичним; 4) структурно-граматичним; 5) генетичним; 6) функціональним; 7) стилістичним; 8) структурно-функціональним. З огляду на наявні підходи до розуміння мовної природи паремій беруть початок різноманітні спроби їх диференціації.

Семантичний критерій є визначальним у класифікаційних схемах, запропонованих С. Гавріним, з чітким розмежуванням висловів на два типи – паремії (фрази, узагальнювальні за функцією) й афоризми як фрази, узагальнювальні за змістом. Такий ж підхід покладений в основу систематизації іншими мовознавцями. В україністиці розроблені семантичні й структурно-функціональні класифікації афоризмів як одиниць пареміології ґрунтується на класифікаціях. Аналіз вітчизняних і зарубіжних праць з пареміології дає змогу говорити про спорідненість семантичної будови, специфіку використання її одиниць в мовній практиці і традиціях соціуму, хоч паремійний корпус

характеризується неоднорідністю. Розмежування паремійного корпусу мови досить відчутне у структурно-смісловому й комунікативно-прагматичному аспектах.

Це пояснюється тим, що паремії позначають, з одного боку, «явища мови, усталені сполуки, багато в чому схожі з фразеологічними зворотами. З іншого, – це певні логічні одиниці, які висловлюють те чи те судження. З третього, – це художні мініатюри, що в яскравій, відшліфованій формі узагальнюють (власне, моделюють) факти самої дійсності».

У навчальному посібнику «Фразеологія сучасної української мови» зазначено: «До складу пареміології входять афоризми, прислів'я та приказки». Прислів'я як вислів народного походження виражає мудрість, набуту багатовіковим досвідом. Афоризм як літературне висловлення, оригінальний засіб позначення і номінації позамовної дійсності, що вражає філософським її осмисленням, передає узагальнену авторитетну для реципієнта думку однієї людини.

За традиційним витлумаченням значущості та за загальним змістом, формою й глибинними смислами обидва типи висловлень становлять своєрідні тексти. Погляди багатьох науковців сходяться на тому, що паремії й афоризми – споріднені мовні утворення, різниця між якими полягає в авторстві й ступені образності, метафоричності.

Огляду основних питань пареміології присвячені численні праці. Аналізуючи функціональні особливості прислів'їв і приказок, проводячи паралелі між пареміями й афоризмами, інтерпретуючи моделі «тема – текст», розкриваючи логічні і стилістичні фігури, лінгвісти приходять до висновку, що безо'бразні вислови морального змісту й афоризми є максимально близькими до групи людей і належать до одиниць пареміології. Генетичний спосіб творення (імпліцитність / експліцитність авторства) не розкриває їхньої сутності.

Відповідно до окреслених вище позицій паремії як одиниці пареміології диференціюються на дві основні групи мовних елементів, пов'язаних генетичними, структурними, функціональними ознаками. Так, для власне паремій

характерним є імпліцитне вираження автора й найбільший ступінь масової відтворюваності. Ці одиниці «утворюють єдину (паремійну – авт.) групу мовних афоризмів».

До першої групи зараховують вислови, за якими в мовознавстві закріпилася назва крилатих (або ептонімів). Такі вислови, використовуючись відірвано від первинного контексту, набувають відтворюваності й усталеності; входять до мовної системи в готовому вигляді, ілюструють різновид мовного кліше, в основі якого лежать фонові знання учасників комунікації, зокрема й наявність відомого автора; контекст, що являє собою прецедентну ситуацію, і макротекст, у якому функціонує вислів. Окреслене місце крилатих висловів у системі пареміологічних одиниць визначається також співвіднесенням із власне паремійним та афористичним комплексами.

У зв'язку з цим стверджують: крилаті вислови «знаходяться неначебто на півшляху до прислів'їв: як і прислів'я, вони широко побутують у мовленні, але, на відміну від прислів'їв, зазвичай належать автору, який відомий». На думку дослідників, і власне паремії, і крилаті вислови об'єднуються в групу масово відтворюваних мовних одиниць, які мають назву «мовних афоризмів». Поділивши всі афоризми на мовні (масові) й мовленнєві (індивідуальні), лінгвісти зазначають: «індивідуальні афоризми, зазвичай, для читача нові й невідомі».

Під афоризмом розуміємо логічне, образне судження узагальнювального характеру, що в категоріях раціональності чи парадоксальності відбиває навколишній світ і виступає еквівалентом предикативної структури: *“У кожного Я є своє ім'я”*; *“Кров обмити можна, а дурість – ніколи”*; *“Мужній той, хто знає, за що бореться”*; Афоризм виступає як стійкий семантичний комплекс, в основу якого покладено мовний концепт, усталена словесна формула, що ґрунтується на універсальних й етнічних символах. Він репрезентує свій мовний статус у контексті пареміології на основі спорідненості з іншими її одиницями. Задля усунення двозначності при теоретичному осмисленні одиниць пареміології в їхній ієрархії вважаємо за доцільне установлення кореляції дефініцій «паремія», «пареміологія» – «афоризм», «афористика». Досить часто в лінгвістичній традиції

прислів'я й приказки кваліфікуються як народні афоризми, сентенції, максими, гноми. Такий підхід призводить до сплутування термінології й самих жанрових різновидів паремій, а це, відповідно, ускладнює їхню лінгвістичну ідентифікацію. Вибір родової термінології аргументується так: « із двох наявних родових термінів («паремія» й «афоризм») обирається останній, тим паче що термін «паремія» незрозумілий з позиції сучасної мовної свідомості . Крім того, використання терміна «афоризм» як родового підкріплюється й буденною традицією називати будь-який короткий вислів афоризмом». Аналогічну думку поділяють, наголошуючи на тому, що прислів'я і приказки становлять основну частину афористичних суджень: «Афоризм при такому розумінні виступає родовим поняттям щодо згаданих видових». Вибір поняття «афоризм» як родового терміна, на нашу думку, позбавлений чіткого наукового обґрунтування, а це стало визначальним у лінгвістиці щодо обсягу афоризму, який обіймав тривалий час власне паремії, крилаті вислови, девізи й гасла. Проте в останніх дослідженнях з української пареміології простежується розмежування термінів «паремія» й «афоризм». Так, вбачається основні відмінності між ними в літературному походженні й книжній стильовій обмеженості останнього.

Розглядаючи ці мовні одиниці у дихотомії, дослідниця зводить поняття паремії до прислів'я і стверджує, що ці терміни рівнозначні і визначається універсальність як спільну ознаку для власне паремій та афоризмів. Спираючись на результати пареміологічних досліджень у розв'язанні питання щодо місця афоризмів у системі пареміологічних одиниць, вважаємо дефініції «паремія» й «пареміологія» родовими стосовно видових понять «афоризм» і «афористика». Англійський пареміолог Н. Барлі, здійснюючи структурний підхід до англосаксонських паремій – прислів'їв та афоризмів, зазначає, що власне прислів'я не можна розглядати ізольовано від усього комплексу споріднених із ними структур. [9, с. 8]. Деякі вислови він кваліфікує як «потенційні прислів'я». Учений визначає пареміологічний статус прислів'їв і максим на осі «генералізація та конкретизація» і говорить, що «різниця між прислів'ям і максимою є не різницею між різними типами висловлень, а швидше різницею рівнів

висловлення». Максими містять загальне твердження, власне прислів'я є метафоричним і має часткове твердження, що трансформується в загальне. Н. Барлі розглядає паремії як традиційні «стандартні висловлення стосовно моральних і категорійних імперативів», «трафарети», «переносні, портативні парадигми», а пареміологію вважає складовою частиною семіотики. Одиниці пареміології, згідно з позицією М. Черкаського, становлять малі літературні форми – власне прислів'я з образним мотивуванням значення й авторські афоризми з прямим мотивуванням значення. Ці дві групи усталених висловів об'єднані родовим терміном «паремія» з ознаками клішованості, афористичності й сентенційності. Під клішованістю вченого розуміється властивість тексту сприйматися глобально, як наявне конструктивне й семантичне ціле, що відтворюється без істотних змін у відповідних комунікативних ситуаціях. Афористичністю називається здатність висловлення імпліцитно містити значно ширшу інформацію, ніж вона експліцитно закладена в ньому. Ступінь афористичності – величина компресії – визначається відношенням інформаційного фонового обсягу до інформаційного фокусного. Поняття «афористичність» й «узагальненість» є рівнозначними. Терміном сентенційність (моралістичність) позначають властивість паремії містити, крім фактичної, обов'язково оцінно-етичну інформацію.

При цьому «найбільш суттєвою з позиції рівня світосприйняття, відображеного в пареміології, є ознака «добро – зло». Одиницям пареміологічного рівня відводиться роль соціальних коректорів на основі етичних норм, які експліцитно чи імпліцитно відображені в паремійних текстах. Оцінка в пареміях є однією з трьох функцій. Разом з іншими вона утворює функційну тріаду: ствердження – оцінка – припис, де оцінний компонент характеризується проміжною позицією, хоч здебільшого має імпліцитну форму: оцінка приховується в метафоричній тканині тексту чи в контексті. Указані найістотніші властивості паремій доповнюються й спільними характеристиками, які окреслюються: 1) належать до творів малих жанрів; 2) входять до контексту як цілісні одиниці; 3) реалізують думку в образній формі; 4) у комунікативному акті

виконують аксіоматичну функцію, також указують на конкретні відмінності власне паремій і афоризмів у характері змісту, можливостях використання, особливостях композиції та ритміки, синтаксичній оболонці. Загалом же основні типи одиниць пареміології різняться такими ознаками: 1) власне паремія – результат колективної усної творчості, афоризм – це вислів літературно книжного походження; 2) часова невизначеність власне паремії та конкретна фіксація виходу літературного твору як дата створення афоризму; 3) розмовна основа власне паремійних текстів, збереження «печатки авторства» в афористиці; 4) дидактичність власне паремій і факультативність цієї ознаки в афоризмах. Отже, сутність пареміологічного рівня мови полягає в тому, що його об'єкти характеризуються суперадитивними властивостями, які визначають єдність поверхневої й глибинної структур. Власне пареміям й афоризмам властивий спектр спільних рис: знаковосеміотична природа, близькість семантичної структури, текстова організація, статус прецедентності, характер вираження й спосіб сприйняття закодованої інформації, лінгвопрагматична установка. Клішованість, афористичність і сентенційність впливають на характер референційної складової та семантичної мотивації мовної одиниці. [30, 255].

Здавна існує зв'язок між мовою і культурою. Дослідження паремій як складової етнокультури виявляються надзвичайно важливими в науковому плані. Вони поєднують в собі знання про культурну і соціокультурну антропологію, а також етнолінгвістику. Паремії є середовищем етнокультурних процесів, вони втілюють особливості способу життя і культури в етносі, тісно переплітаючи мову і культуру. Після деякого занепаду етнолінгвістика зараз переживає друге народження. У сучасних дослідженнях ця наука вивчає зміст етнокультури, психологію та міфологію народів, де слово, предмет, обряд і зображення стають основними формами втілення. Етнолінгвістика займає важливе місце серед таких наук, як фольклористика, етнографія, пареміологія, культурологія, лінгвістика і інші. Мова, як головна форма духовної культури етносу, безпосередньо виражає його менталітет і виникла як результат тривалого історичного розвитку. Тому, що

мова постійно знаходиться у русі, змінюючись у просторі й часі, вона зберігає ознаки стабільності й цілісності.

"Мова гарантує виконання комунікативної ролі і втілення функцій соціального досвіду, зв'язку між поколіннями та збереження етнічної культурної пам'яті. У сучасних лінгвістичних дослідженнях проблематика історично-культурної пам'яті етносу в мові відіграє видатну роль, оскільки "історія мови - історія етносу". Використовуючи мову, людина збирає знання про існуючий світ, розуміє взаємозв'язки між явищами природи, досліджує їх якісно і кількісно, розкриває характеристики процесів, що відбуваються між ними. Мова, як закрита система, повністю проявляє себе лише для членів відповідного етнічного спільноти. Останнім часом зросло зацікавлення до паремійних лінгвістичних форм, таких як фразеологізми, розмовні штампи, шаблони, фольклорні атрибути та інше. Це зумовлено загальними тенденціями в розвитку не лише філології, а й цілої низки інших фундаментальних філологічних дисциплін. Культурологи та філософи бачать у паремійних формах відображення історії та архетипів людської свідомості, які можуть проявлятися як у стародавніх фольклорних утвореннях, так і в сучасних висловах, що використовуються в рекламі або ідеологічних текстах." Інші дослідники, зосереджуючись на наборі паремій з різних мов, намагаються вирішити зовсім інше завдання: довести існування глибинної спільноти між унікальними смисловими виразами, які зафіксовані в пареміях різних народів. Популярні мовні форми цікаві, оскільки одночасно належать і мові, і мовленню. Прислів'я та приказки, накладаючи мінімальні обмеження на комунікативну автономію, можуть бути розглянуті як тексти, наближаючись до мовлення, але їх вкоріненість та незалежність від контексту, що впливає з малоінформативності таких виразів, наближає їх до мовних одиниць. Ця подвійна природа паремій дозволяє досліджувати їх як поетичні твори, а їх повторюваність у мовленні наближає їх до слів. Короткі та цілісно оформлені паремії створюють зручні умови для перевірки їхнього функціонального значення та іншого.

Вивчення паремій здається аналогічним дослідженням у галузі філософії науки, що розробляється в рамках постмодернізму [27, 140]. Парадигма

постмодернізму характеризується недовірою до системно-структурних підходів до наукових об'єктів та акцентуацією уваги на їх несистематичних, нерегулярних та спонтанних аспектах. У лінгвістиці подібні тенденції проявилися у спробах деонтологізації мовної системи. Прихильники альтернативної позиції стверджують, що мова та її використання мають не генеративну, а мнемонічну природу, тобто вислови формуються на основі залежностей, які зберігаються в пам'яті людини, а також через асоціації між лексичними одиницями та іншими мовними елементами. Загалом, характер багатьох мовних форм не суперечить принципам побудови мовлення та особливостям мислення. Логіка створення та сприйняття тексту базується на русі від загального до окремого. Однак, паремійний склад української мови ще недостатньо вивчений. Незважаючи на велику кількість досліджень, не існує конкретного визначення місця паремійних одиниць у системі мови, а також не існує чіткої класифікації та типологізації прислів'їв і приказок української мови. Функції та значення паремій у мові та комунікації можуть бути різними. Паремії - це вислови, які містять загальновизнані моральні, етичні, соціальні, культурні, філософські та прагматичні принципи. Вони можуть бути використані для передачі певних повідомлень або цінностей. Деякі функції паремій у мові та комунікації включають:

1. Утвердження загальновідомих істин або моральних принципів. Паремії часто використовуються для вираження загальноприйнятих цінностей або моральних переконань, наприклад: *"Чесність - краща політика."*

2. Давання порад та наведення прикладів. Паремії можуть використовуватись для надання порад або наведення прикладів в певній ситуації, наприклад: *"Краще запізнитися, ніж ніколи."*

3. Констатування фактів або стереотипів. Паремії іноді використовуються для передачі стереотипів або загальноприйнятих уявлень, наприклад: *"Ранок золотим вустам."*

4. Вираження емоцій або ставлення до певної ситуації. Паремії можуть допомогти передати емоції або ставлення до певної ситуації, наприклад: *"Любов завжди змінює людину."*

5. Передавання культурної спадщини. Паремії є важливою частиною культурної спадщини і можуть передавати цінності, традиції та історію певної культури.

Значення паремій у мові та комунікації полягає в їхній здатності:

1. Передавати важливі повідомлення та цінності з покоління в покоління.
2. Утверджувати погляди або цінності, що загально визнані в даному суспільстві.
3. Забезпечувати ефективність комунікації, вирівнювати розуміння та спілкування.
4. Викликати відповідні емоційні реакції або ставлення до певної ситуації.
5. Виразити культурну ідентичність та спонукати до роздумів про моральні та соціальні питання.

Загалом, паремії виконують важливу роль у мові та комунікації, надаючи нам засоби вираження та розуміння загально визнаних цінностей та принципів.

1.9 Німецькі прислів'я в порівнянні з англійськими та українськими пареміями.

Порівняння прислів'їв в різних мовах демонструє часто спільні риси, притаманні певним культурам. Дані тези присвячені порівняльному аналізу англійських, німецьких та українських прислів'їв. Розглянемо основні шляхи виникнення прислів'їв: деякі висловлювання походять із колективної свідомості та досвіду людей. Наприклад, *"Make hay whine the sun shines"* (*"коси коса поки роса"*) є певним висновком і порадою на майбутнє щодо результативних польових робіт, а вислів *"Do not put all your eggs in one basket"* *"Не клади всі яйця в одну корзину"* виникло як результат торгових взаємовідносин. Велика кількість прислів'їв була створена відомими людьми.

Наприклад, афористична фраза *"The wish is father to the thought"* *'Бажання породжує думку'* вперше висловлена Юлієм Цезарем. Ще одне велике джерело прислів'їв – це прислів'я іншими мовами. У такому випадку важко знайти першоджерело. Якщо прислів'я, яке ми знаємо, наприклад, німецькою, існувало раніше латиною, англійською, французькою, або будь-якою іншою мовою, то практично неможливо знайти докази на підтвердження авторства виразу певного народу. Фраза *"Through hard ship to the stars"* звучить надто дослівно і не дуже схожа на прислів'я, на відміну від латинського *"Per aspera ad astra"* *"через терни до зірок"*. Першочерговими виразами є біблійні вирази. Багато англійських прислів'їв і приказок повністю запозичені зі Святого Письма.

Наприклад, *"Brevity is the soul of wit"* *"Стислість - це душа гостроти"* Німецька фраза, яка описує результативність праці, - *"Gute Saat, gute Ernte"* (Добрий посів, добрий урожай). Ще одне німецьке прислів'я, яке описує важливість терпіння, - *"Geduld bringt Rosen"* *"Терпіння приносить троянди"*. Такий вираз можна порівняти з англійською фразою *"Time brings roses"*, яка також має рослинний елемент. Українська аналогія цьому - *"Без труда нема плода"*. *"How ever long the sun shines upon a thistle, it will never become a rose"*.

Таке англійське прислів'я означає, що з поганого не виходить хороше, не зважаючи на докладені зусилля. Еквівалентом є відоме прислів'я *«Скільки вовка не годуй, а він до лісу дивиться»*. У німецькій мові це *"Die Katze läßt das Mausen nicht"*. При перекладі прислів'я помічаємо, що фітонімічні елементи англійської мови відсутні у передачі такого ж значення в німецькій та українській мовах.

Також розглянемо таке відоме прислів'я: *«Одна голова добре, а дві – краще»*. В англійському варіанті маємо практично дослівний еквівалент: *"Two heads are better than one"*, натомість в німецькій мові основний елемент «голова» змінюється на «очі»: *"Vier Augen sehen mehr als zwei"*, однак також залишається мова саме про «дві голови».

Схожий випадок зустрічаємо і в такому прислів'ї: *«Мій дім – моя фортеця»*, що має такий самий склад, як і німецьке *"Mein Haus ist meine Burg"* [94, 187]. тим часом англійське прислів'я на цю тему дещо м'якше за своїм значенням: *"Home,*

sweet home”. Існує певна категорія прислів’їв, які мають практично дослівний переклад та однакову семантику в усіх трьох мовах. Наприклад, «*Більше справ, менше слів*», що в англійській – “*Deeds, not words*”, і в німецькій – “*Mehr Geschäft, weniger Worte*”; «*Друзі пізнаються у біді*» англійською звучить: “*A friend in need is a friend indeed*”, а німецькою – “*Den Freund erkennt man in Not*”[54, 191].

Наведені приклади дозволяють зробити такі висновки:

1) в еквіваленті іншомовного прислів’я деякі елементи одного виразу часто не існують в іншому. Вони замінюються на поняття з подібними властивостями або створюють схожий образ у культурній свідомості народу, що підкреслює соціокультурну функцію прислів’їв;

2) довести авторство прислів’я певного народу не завжди видається можливим, що також є підтвердженням теорії про спільність деяких соціокультурних та історичних феноменів різних народів.

Висновки до 1 розділу

Пареміологія, як наукова галузь, передає культурологічні аспекти та надає інформацію історичного характеру. Вона є частиною фольклористики і займається мовним та структурним аналізом паремій. Термін "паремія" походить від грецького слова "pareimia," що означає прислів'я, або від латинського "proverbium," що перекладається як приказка.

Вони представляють собою форму афористичних висловів у фольклорі та культурі будь-якого народу. Важливо розуміти, що прислів'я та приказки становлять важливий компонент культури, і вони тісно пов'язані з мовою. Історія прислів'я може бути розглянута як еволюція людської думки.

Елементи культури кожного народу можуть бути створені самостійно, запозичені з інших культур або успадковані з минулих поколінь. Утворення прислів'їв є складним та тривалим процесом, і вони можуть походити з різних джерел, таких як Біблія, літературні твори, інші мови тощо. Нещодавно зросло зацікавлення до мовних форм, подібних до паремій. Сюди включаються фразеологізми, розмовні штампи, фольклорні утворення та інші лінгвістичні явища.

Це пов'язано з загальними тенденціями у розвитку філології та інших наукових дисциплін. Культурологи та філософи досліджують паремійні форми, як відображення історії та архетипів людської свідомості, які можуть бути присутніми як у старовинних фольклорних творах, так і в сучасних текстах, таких як реклама або ідеологічні матеріали.

Дослідження паремій, що є важливою складовою етнокультури, має значення для науки. Ця галузь поєднує знання з культурної, соціокультурної антропології та етнолінгвістики. Паремія відображає етнокультурні процеси і взаємодію мови і культури. Для розрізнення прислів'їв і приказок слід розуміти їхню основну відмінність. Прислів'я складаються з двох частин, де перша частина вказує на явище, а друга виражає або протиставлення або висновок. У прислів'ях усі слова і зв'язки між ними належать до мовної системи. Прислів'я можуть

використовувати синонімію, антонімію та тематичну спрямованість, маючи комунікативну мету передачі знання або досвіду.

З іншого боку, приказка - це короткий і виразний народний вислів, який має структурні схожості з прислів'ям, але не містить в собі повчального змісту. Приказки часто містять порівняння і фігуральні вирази, що роблять їх більш виразними та емоційними. Головною рисою приказок є їхня незавершеність за думкою. Зазвичай приказка є складовою частиною прислів'я. Незважаючи на численні дослідження, відсутні чіткі місцезнаходження паремійних одиниць у мовній системі та чітка класифікація та типологія українських прислів'їв і приказок. У висновках зазначимо, що через незначну інформативність прислів'я і приказки постають виразниками цілої низки прагматичних постанов (функцій), причому характер останніх знаходиться в певній залежності від семантичного змісту відповідних паремій.

Паремійні вислови покликані перш за все впливати на поведінку (через аргументування, апелювання до прецеденту, авторитету тощо). Паремія – це явище мови, що відбиває усі когнітивні процеси, які мають зв'язок з досвідом та пізнавальною активністю особистості.

Прислів'я та приказки найяскравіше відбивають усі етапи розвитку народної свідомості, та пов'язані з ними історичні події. В одному реченні знаходить своє місце уся сутність людини: історія, досвід, пам'ять уявлення, світосприйняття, горе й радість, страждання і щастя. Перспективи подальших нових наукових розвідок полягають у вивченні та порівнянні метафоричності паремій в англійській та німецькій мовах.

У роботі був використан принцип класифікації паремій за тематичними групами, оскільки така класифікація найбільше й найкраще може показати життя народу та його світогляд. На основі такої класифікації можна побачити духовне життя народу і його менталітет. Вибірка прислів'їв та приказок відображає позитивну та негативну оцінку людських якостей носіями різних культур, етичні норми, правила поведінки в соціумі, відношення нації через її культуру та мову до світу, інших народів і культур.

РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ПАРЕМІЙ

2.1 Методи та труднощі перекладу паремій.

Передача прислів'їв та приказок у перекладі представляє особливу складність, оскільки вони мають образний характер і зберігають свою значущість. Носії мови розуміють не лише смисловий аспект цих виразів, але також сприймають їх образи, метафори та порівняння, які створили ці прислів'я. Перекладач повинен вирішити завдання передачі обох аспектів цих виразів. Н. Христич [43,119] вказує, що адекватний переклад має включати не лише передачу смислового змісту оригіналу, але й відтворення його прагматичного потенціалу. З цими характеристиками у розгляді, виділяються можливі типи перекладу прислів'їв та приказок. Переклад із збереженням семантичної еквівалентності, коли в перекладі існує прислів'я, яке несе аналогічний за змістом, функцією та стилістичними характеристиками зміст, що в оригіналі. Метафора, закріплена в прислів'ї, повинна спиратися на ідентичні образи. Повні еквіваленти часто зустрічаються у так званих інтернаціональних: *“A wolf guzzles counted sheep too”*. *“Вовк і полічених овець краде”*. *“A bad man is like a wolf in the flock”* *“Лихий чоловік у громаді, що вовк у стаді”*. *“A wolf doesn't steal where he lives”*. *“Там вовк не бере, де сам живе”*. *“Never offer to teach fish to swim”*. *“Не вчи рибу плавати”*. *“Never look a gift horse in the mouth”*. Дарованому коневі в зуби не заглядають. Як видно з вищеподаного матеріалу, у цьому способі відтворення прислів'їв та приказок не втрачається лексична образність зоонімів. Якщо це «риба» в українській мові, то вона й залишається «рибою» і в англійській мові, так само як і «вовк» і «кінь». Порушена тільки структура речення, що й являється розбіжністю зі способом відтворення за допомогою калькування. Повні еквіваленти часто зустрічаються, у так званих, інтернаціональних прислів'ях, висхідних до біблейських і міфологічних джерел. Частковою відповідністю прислів'я, коли прислів'я мови перекладу еквівалентне прислів'ю оригіналу по значенню, функції

і стилістичному забарвленню, але розрізняється своїм образним змістом. Переклад приказок та прислів'їв шляхом знаходження часткової відповідності.

Таблиця 2.1

Англійське прислів'я	Дослівний переклад	Український еквівалент	Вид перекладу
<i>Dog doesn't eat dog.</i>	<i>Собака не їсть собаку.</i>	<i>Вовк вовка не кусає.</i>	калькування
<i>The leopard cannot change its spots.</i>	<i>Леопард не в змозі замінити свої плями.</i>	<i>Вовк линяє, а натура не міняє.</i>	калькування
<i>Put a cat among the canaries.</i>	<i>Заперли kota серед канарейок.</i>	<i>Замкнув вовка межи вівці.</i>	калькування
<i>Beware of a silent dog and still water.</i>	<i>Бережіться мовчазного собаки та тихої води.</i>	<i>Бережіться козла спереду, коня ззаду.</i>	калькування
<i>Geese with geese and women with women.</i>	<i>Гусаки з гусаками, жінки з жінками.</i>	<i>Знайся кінь з конем, віл з воллом, свиня з свинею, рівня з рівнею.</i>	калькування

Таблиця 2.1.1

Німецьке прислів'я	Дослівний переклад	Український еквівалент	Вид перекладу
<i>Wer den Cent nicht ehrt, ist des Euros nicht wert.</i>	<i>Хто не цінує копійку, той не вартує євро.</i>	<i>Хто не шанує маленького, той не заслуговує на велике.</i>	калькування
<i>Viele Hände, schnelles Ende.</i>	<i>Багато рук роблять кінець швидким.</i>	<i>Що багато людей, то швидше все закінчиться.</i>	калькування
<i>Wo ein Wille ist, ist auch ein Weg.</i>	<i>Де існує бажання, там існує шлях.</i>	<i>Де є воля, там є можливість.</i>	калькування
<i>Wer rastet, der rostet.</i>	<i>Хто відпочиває, той вказується.</i>	<i>Хто не рухається, той втрачає активність.</i>	калькування
<i>Lieber den Spatz in der Hand, als die Taube auf dem Dach.</i>	<i>Краще тримати горобця в руці, ніж мріяти про голуба на даху.</i>	<i>Краще мати впевненість у тому, що вже є, ніж мріяти про невпевнену надію на більше.</i>	калькування

Розглянувши цей метод відтворення, можна визначити, що у даному випадку втрачається лексична відповідність. Прислів'я у мові перекладу зазвичай еквівалентне за сенсом, функцією та стилістичним забарвленням, але втрачає

образну відповідність. Візьмемо, наприклад, перше прислів'я, де образ вовка замінюється образом собаки. Та сама тенденція спостерігається майже з усіма прислів'ями та приказками. Під час передачі прислів'їв часто використовується прийом калькування. "Калька" не піддається ніякій персональній ритмічній та метафоричній організації. Прислів'я відтворюється майже дослівно, і сам контекст підказує, що читач має справу із стійким виразом, відтвореним відповідно до оригіналу. Іноді навіть у самому авторському тексті є пояснення, що вказують на фразеологізм.

Англійські приклади:

"A wolf in sheep's skin." – *"Вовк в овечій шкурі."*

"As hungry as a wolf." – *"Голодний, як вовк."*

"A man is a wolf to a man." – *"Людина для людини вовк."*

"Neither fish nor flesh." – *"Ані риба, ані м'ясо."*

"Fish begins to stink at the head." – *"Риба починає смердіти з голови."*

"All cats are grey in the dark." – *"У темряві всі коти сірі."*

"All is not gold that glitters." – *"Не все золото, що блищить."*

"All is well that ends well." – *"Все добре, що добре закінчується."*

"Better late than never." – *"Краще пізно, ніж ніколи."*

"Divide and rule!" – *"Діли і володарюй!"*

"He laughs best who laughs last." – *"Найкраще сміється той, хто сміється останнім."*

"If you want peace, prepare for war." – *"Якщо хочеш миру, готуйся до війни."*

Німецькі приклади:

"Ein Kuckucksei ins Nest legen." – *"Покласти козеня у козлі роги."*

"Den Faden verlieren." – "Втрапити нитку."

"Ins Fettnäpfchen treten." – "Тримати свою ногу в смолі."

"Himmel und Hölle in Bewegung setzen." – "Пересунути небо та пекло."

"Eulen nach Athen tragen." – "Нести сови в Афіни."

"Da steppt der Bär." – "Тут танцює ведмідь."

З наведених прикладів ми бачимо, що зберігається повна специфіка прислів'я, приказки. Спосіб калькування зберігає усі образні лексеми в їх початковій формі, у формі мови оригіналу. При відповідностях, "псевдоприслів'я" використовуються, коли перекладач вважає недоцільним використовувати наявні відповідності в мові або відсутні повні або часткові еквіваленти прислів'їв. У цьому випадку перекладач створює "псевдоприслів'я", відтворюючи образний зміст оригінального прислів'я і, зазвичай, зберігаючи його сенс, іноді вносячи деякі зміни. При створенні такого "псевдоприслів'я" використовуються образні та звукові та ритмічні прийоми. Словосполучення стилізується під прислів'я. Читач має отримати враження, що створене прислів'я існує у мові перекладу або що це іноземне прислів'я, відтворене засобами рідної мови з збереженням ознак прислів'їв та їх характеристик. Переклад приказок та прислів'їв шляхом знаходження наближеного еквівалента.

Таблиця 2.1.2

Англійське прислів'я	Дослівний переклад	Український еквівалент	Вид перекладу
<i>A good riddance to bad rubbish.</i>	<i>Добра прогулянка на погане сміття.</i>	<i>Баба з воза – кобилі легше.</i>	шляхом знаходження наближеного еквівалента

<i>The cat would eat fish and would not wet her feet.</i>	<i>Кіт з'їсть рибку та не замочить її ноги.</i>	<i>Щоб рибку з'їсти, треба в воду лізти.</i>	шляхом знаходження наближеного еквівалента
<i>Nature draws more than ten oxen.</i>	<i>Природа приваблює більш ніж десять волів.</i>	<i>Як вовка не годуй, а він все в ліс дивиться.</i>	шляхом знаходження наближеного еквівалента
<i>An ass is but an ass, though laden with gold.</i>	<i>Осел так і залишиться ослом, навіть якщо він завантажений золотом.</i>	<i>На свиню хоч і сідло надінь, то все конем не буде.</i>	шляхом знаходження наближеного еквівалента

Німецьке прислів'я	Дослівний переклад	Український еквівалент	Вид перекладу
<i>Abbitte ist die beste Buße.</i>	<i>Прощення-найкраща покута.</i>	<i>Визнання провини зменшує саму провину.</i>	шляхом знаходження наближеного еквівалента
<i>Andere Länder, andere Sitten.</i>	<i>Інші країни, інші звичаї.</i>	<i>Різні країни, різні звичаї</i>	шляхом знаходження наближеного еквівалента

<i>Verkaufe die Aale nicht, bevor du sie gefangen hast.</i>	<i>Не продавайте вугрів, поки не спіймаєте їх.</i>	<i>Не скуби, поки не зловиш.</i>	шляхом знаходження наближеного еквівалента
<i>Alles war gut, war kein Aber dabei.</i>	<i>Все було добре, не було але.</i>	<i>Якби знав, де впаду, то й соломки підстелив.</i>	шляхом знаходження наближеного еквівалента

Отже, існує декілька методів перекладу прислів'їв та приказок з однієї мови на іншу. У деяких випадках лексичний образ прислів'їв та приказок може бути збережений, в інших втрачений. Незалежно від цього варіанту перекладу, важливо враховувати, що лексичні одиниці-зооніми в обох мовах можуть виконувати однакову функцію та мати різні значення. Прислів'я і приказки несуть своє емоційне навантаження та смислове значення в будь-якій мові. Узагальнюючи, варто відзначити, що основні труднощі перекладу англійських приказок та прислів'їв на українську полягають в знаходженні адекватного еквівалента, який би точно передавав двозначність висловлювання.

Пізнання основних методів перекладу прислів'їв і приказок - це другий крок у подоланні труднощів у їх перекладі. Існує різні способи відтворення англійських прислів'їв і приказок адекватно українською мовою. Адекватний переклад означає точне відтворення як змісту, так і форми оригіналу засобами іншої мови. Адекватність, тобто рівноцінність оригіналу, досягається через граматичні, лексико-фразеологічні і стилістичні заміни, які створюють ефект, подібний до оригіналу [14, 106]. Т. Левицька та А. Фітерман розділяють прислів'я та приказки на три групи з точки зору перекладу:

1. Прислів'я, які повністю співпадають з аналогами в мові перекладу, як за змістом, так і за формою.

2. Прислів'я, які співпадають за змістом, але в них різний образ, на якому вони ґрунтуються.

3. Прислів'я, для яких немає еквівалентів в мові перекладу. їх можна передати або описовим способом, або за допомогою прислів'я, створеного перекладачем [14, 106].

Багато англomовних прислів'їв і приказок мають відповідники в українській мові, засобами яких можна відтворити весь образ англійського прислів'я. Повний відповідник - це переклад, у якому в мові перекладу є прислів'я, аналогічне за змістом, функціями і стилістичними характеристиками до англійського прислів'я, яке повністю або за своєю сутністю відтворює образне значення оригіналу [12, с. 190].

При цьому способі не втрачається лексична образність прислів'я. Порушується тільки структура речення, що є розбіжністю зі способом калькування.

Таблиця 2.1.3

Англійське прислів'я	Український еквівалент	Спосіб перекладу
<i>It is never too late to learn.</i>	<i>Вчитись ніколи не пізно.</i>	Повний відповідник
<i>Money can't buy happiness.</i>	<i>За гроші щастя не купиш.</i>	Повний відповідник
<i>A friend in need is a friend indeed.</i>	<i>Друзі пізнаються в біді.</i>	Повний відповідник
<i>Breaking is not making.</i>	<i>Руйнувати – не будувати.</i>	Повний відповідник
<i>Strike while the iron is hot.</i>	<i>Куй залізо, доки гаряче.</i>	Повний відповідник

Таблиця 2.1.4

Німецьке прислів'я	Український еквівалент	Спосіб перекладу
<i>Übung macht den Meister.</i>	<i>Вправа робить майстра.</i>	Повний відповідник
<i>Lügen haben kurze Beine.</i>	<i>Брехня має короткі ноги.</i>	Повний відповідник
<i>Wissen ist Macht.</i>	<i>Знання - сила.</i>	Повний відповідник
<i>Nichts ist unmöglich.</i>	<i>Немає нічого неможливого.</i>	Повний відповідник
<i>Ordnung ist das halbe Leben.</i>	<i>Порядок - це половина життя.</i>	Повний відповідник

Такі прислів'я, які повністю співпадають в різних мовах, мають своїм джерелом загальний прототип і часто є запозиченням з грецької або латинської, рідше інших мов.

Таблиця 2.1.5

Англійське прислів'я	Німецький еквівалент	Український еквівалент	Спосіб перекладу
<i>Time is money.</i>	<i>Zeit ist Geld</i>	<i>Час – гроші.</i>	Запозичений переклад
<i>Knowledge is power.</i>	<i>Wissen ist Macht.</i>	<i>Знання – сила.</i>	Запозичений переклад
<i>Better late than never.</i>	<i>Besser spät als nie.</i>	<i>Краще пізно, ніж ніколи.</i>	Запозичений переклад
<i>Health is better than wealth.</i>	<i>In der Nacht sind alle Katzen grau.</i>	<i>Здоров'я краще ніж багатства.</i>	Запозичений переклад

Прислів'я англійської та української мов можуть бути подібними за лексичним складом, комунікативним значенням та стилістичним забарвленням, та все ж значна кількість англійських та українських прислів'їв мають свої особливості, і відповідник у мові перекладу часто буває тільки приблизним. Такі англійські прислів'я перекладаються частковими еквівалентами [12, 190].

При частковому еквівалентному перекладі прислів'я мови перекладу еквівалентне прислів'ю оригіналу за значенням, функціями та стилістичним забарвленням, але відрізняється своїм образним змістом. Такі прислів'я можуть мати розбіжності у лексичному складі або співпадати по змісту, але бути зовсім різними за образом, який лежить в їх основі.

Таблиця 2.1.6

Англійське прислів'я	Український еквівалент	Спосіб перекладу
<i>Like water off the duck's back.</i>	<i>Як з гуски вода.</i>	Частковий еквівалент
<i>To kill two birds with one stone.</i>	<i>Одним пострілом двох зайців убити.</i>	
<i>To buy a pig in a poke.</i>	<i>Купити kota в мішку.</i>	Частковий еквівалент
<i>A drop in the bucket.</i>	<i>Краплина в морі.</i>	Частковий еквівалент
<i>To be born with a silver spoon in one's mouth.</i>	<i>Народитися в сорочці.</i>	Частковий еквівалент
<i>Make hay while the sun shines.</i>	<i>Коси, коса, поки роса.</i>	Частковий еквівалент

Таблиця 2.1.7

Німецьке прислів'я	Український еквівалент	Спосіб перекладу
<i>Es liegt nicht am wohl anfangen, sondern am wohl enden.</i>	<i>Все добре, що добре кінчається</i>	Частковий еквівалент
<i>Beim Kleinen fängt man an, beim Großen hört man auf.</i>	<i>Вкрадеши голку, а потім коровку</i>	Частковий еквівалент
<i>Wer viel anfängt, beendet wenig.</i>	<i>За все береться, та не все вдається / Всього робити ніхто не вміє.</i>	Частковий еквівалент
<i>Ein Acker, der zu viel betreten wird, grünt nicht.</i>	<i>На битій дорозі й трава не росте.</i>	Частковий еквівалент
<i>Das Angesicht verrät den Mann.</i>	<i>Що в серці вариться, то на лиці не втаїться.</i>	Частковий еквівалент
<i>Tapfer angegriffen ist halb gefochten.</i>	<i>Добрий початок – половина справи.</i>	Частковий еквівалент

Ці прислів'я мають розбіжності у лексичному складі. Часткові еквіваленти, які співпадають за змістом, але різні за образами, називають також аналогами. Переклад за допомогою аналогів є досить цікавим, і заміна образу тут пов'язана зі збереженням експресивного забарвлення. Цей спосіб перекладу вважається досить вдалим з точки зору передачі змісту та емоційності. Іноді образи двох аналогів можуть не мати між собою нічого спільного, але при цьому еквіваленти виконують одну функцію і вживаються в аналогічній ситуації.

Таблиця 2.1.8

Англійське прислів'я	Український еквівалент	Спосіб перекладу
<i>A good riddance to bad rubbish.</i>	<i>Баба з воза – кобилі легше.</i>	Переклад за допомогою аналогів
<i>The grass is always greener on the other side of the fence.</i>	<i>Добре там, де нас нема.</i>	Переклад за допомогою аналогів
<i>Rain before seven, fine before eleven.</i>	<i>Сім п'ятниць на тиждень.</i>	Переклад за допомогою аналогів
<i>To lock the stable-door after the horse is stolen.</i>	<i>Після бійки кулаками не махають.</i>	Переклад за допомогою аналогів
<i>Diamond cut diamond.</i>	<i>Найшла коса на камінь</i>	Переклад за допомогою аналогів

Таблиця 2.1.9

Німецьке прислів'я	Український еквівалент	Спосіб перекладу
<i>Pech in der Liebe, Pech im Spiel.</i>	<i>Нещастя в коханні, нещастя в грі</i>	Переклад за допомогою аналогів
<i>Gut Ding will Weile haben.</i>	<i>Добра річ потребує часу</i>	Переклад за допомогою аналогів
<i>Ohne Fleiß kein Preis.</i>	<i>Без праці немає нагороди.</i>	Переклад за допомогою аналогів
<i>Was der Bauer nicht kennt, frisst er nicht.</i>	<i>Що селянин не знає, те він не їсть</i>	Переклад за допомогою аналогів

<i>Wer den Pfennig nicht ehrt, ist des Talers nicht wert.</i>	<i>Хто не поважає пенні, не вартий талера.</i>	Переклад за допомогою аналогів
---	--	--------------------------------

При перекладі таких прислів'їв рекомендується користуватися саме такими відповідниками, які закріпилися в мові перекладу, оскільки перекладач повинен притримуватися принципу перекладу чогось звичного таким же звичним. У протилежному випадку прислів'я або приказка викличе у читача враження чогось несподіваного або дивного. Наприклад, англійське прислів'я «*No song, no supper*» не можна перекладати як «Немає пісні – немає вечері». До нього треба підібрати український відповідник з таким образом, який був би звичним для українця: Хочеш їсти калачі – не лежи на печі. Англійській приказці A «*little bird told me*» відповідає українська «Сорока на хвості принесла, а не Маленька пташка розповіла».

В окремих випадках, коли не можна підібрати аналогу, підбирається антонімічне прислів'я, тобто негативне значення передається за допомогою стверджувальної конструкції або, навпаки, позитивне значення передається за допомогою негативної конструкції:

A lone sheep is in danger of the wolf. – Дружному стаду вовк не страшний.

A rolling stone gathers no moss. – На одному місці і камінь травою поростає.

Slow at meat, slow at work. – Скоро їсть, скоро й робить.

Аналізуючи структурні особливості цих паремій, їх автосемантичність, однозначність, зазначимо існування в змісті прислів'їв культурних концептів, які і дозволяють виділяти рамки їх використання. Граматична форма українських варіантів прислів'їв відповідає характеру їх змісту в англійській мові.

2.2 Особливості перекладу паремій в англійській та німецьких мовах

Джерела виникнення прислів'їв і приказок найрізноманітніші. Але першоджерело висловлювання часто забувається. Перетворившись на прислів'я,

вислів стає частиною суспільної свідомості. Тому вірніше буде сказати, що прислів'я і приказки мають народне походження, що їх першоджерело знаходиться в колективному розумі народу. Приклад *"Make hay whine the sun shines"*, що бере своє походження з практики польових робіт, є прикладом такого прислів'я. Вислів, *"Don't put all your eggs in one basket"* виник в результаті практичного досвіду торгових взаємин. Багато прислів'їв були створені розумними людьми. Наприклад, золота думка *"The wish is father to the thought"*, яка вперше була висловлена Юлієм Цезарем. Інше важливе джерело прислів'їв – це прислів'я та приказки на інших мовах. Тут знову ж важко бути впевненим у першоджерелі. Якщо прислів'я перш, ніж стати англійським, існувало латинською, французькою або іспанською мовою, то немає впевненості, що воно до цього не було запозичене з якоїсь іншої мови. Цілком можливо, що воно спочатку було англійською, але не було записане. Прислів'я *"Through hardship to the stars"* звучить якось сторонньо і меншою мірою схоже на прислів'я, ніж латинська *"Per aspera ad astra"*. Велика кількість запозичених прислів'їв залишилося в оригіналі. Серед них: *«Noblesse oblige. In vino veritas»*. Прислів'я, узяті з Біблії – це ще один вид запозичення. Багато англійських прислів'їв повністю взяті зі Святого Письма, наприклад: *"You cannot serve God and mammon"*. Шекспір, безсумнівно, стоїть на другому місці після Біблії за кількістю цитат, використовуваних як англійські прислів'я. Наприклад: *"Brevity is the soul of wit"*. Зважаючи на все вище сказане, можна зробити висновок, що джерелами появи прислів'їв є: колективний розум народу, цитати великих людей, Біблія, запозичення з інших мов. Наведемо нижче порівняння прислів'їв українською, англійською та німецькою мовами. Прислів'я: що не мають еквівалента в досліджуваних мовах (умовно). Мають еквіваленти в 2-х або 3-х мовах: *"Паршива віця все стадо псує"*. *"Here is a black sheep in every flock"*. *"In jeder Herde findet sich mal ein schwarzes Schaf"*. 1) абсолютні еквіваленти: *"Дарованому коневі в зуби не дивляться"*. *"Don't look a gift horse in the mouth"*. *"Einem geschenkten Gaul sieht man nicht ins Maul"*. б) умовні еквіваленти: *"Вовків бояться – в ліс не ходити"*. *"He that fears every bush must never go a-birding"*. *"Wer Honing lecken will, darf die Bienen*

nicht sehen". На підставі порівнянь можна зробити наступні висновки: Прислів'я в різних мовах діляться на наступні групи:

1. Прислів'я, що повністю збігаються в трьох мовах: *"Вночі всі кішки ципи"*. *"All cats are grey in the dark"*. *"Bei Nacht sind alle Katzen grau"*.
2. Прислів'я, що повністю збігаються у двох мовах, у прислів'ї третьої мови – інший варіант: *"Погана та миша, яка одну лазівку знає"*. *"That is a poor mouse that has only one hole"*. *"Es ist ein armer Fuchs der nur ein Loch hat"*.
3. Прислів'я, що збігаються у двох мовах, в третій існує варіант цього прислів'я без зооніма: *"Курчат по осені рахують"*. *"Don't count your chickens before they are hatched"*. *"Man soll den Tag nicht vor dem Abend loben"*.
4. Прислів'я, що збігаються у двох мовах, в третій – немає варіанту вказаного прислів'я: *"Коней на переправі не міняють"*. *"Don't swap horses in the middle of the stream"*. У німецькій мові еквівалент не був знайдений.
5. Прислів'я, присутні в трьох мовах, але відрізняються одне від одного за структурою: *"Два ведмеді в одній барлозі не уживуться"*. *"Two dogs over one bone seldom agree"*. *"Zwei Hähne taugen nicht auf einem Mist"*.
6. Прислів'я з зоо-компонентом є в одній мові, а в двох інших еквіваленти такого прислів'я позбавлені цього компонента: *"Любов зла, полюбиш і козла"*. *"Love is blind"*. *"Liebe macht blind"*.
7. В одній і ті й же мові є два варіанти одного й того самого прислів'я: з зоонімом і без нього, однак, в мові частіше вживається прислів'я без зооніма. Наприклад, в українській: *"Про вовка промовка, а він назустріч"*. *"Легкий на помині"*. *"З собакою ляжеш, з блохами встанеш"*. *"З ким поведешся, від того й наберешся"*.

Приказкам притаманні образність, емоційність, фігуральні відтінки значення. Будучи фразеологічними одиницями, приказки здатні класифікуватися за частинами мови. Розглянемо деякі приклади тих й інших видів зоо-приказок в указаних мовах.

1. Приказки, еквівалентні імені іменника: “Біла ворона”. “*A black sheep*”. “*Das schwarze Schaf*”.

2. Приказки, еквівалентні дієслову: “Робити з мухи слона”. “*To make a mountain out of a molehill*”. “*Aus einer Mücke einen Elefanten machen*”. В окрему групу потрібно виділити порівняння: “Як з гуся вода”. “*As water off duck's back*”. “*Schuetzelt's ab wie der Hund den Regen*”.

Зооприказки специфічні для кожної конкретної мови і відображають національну самобутність її словникового складу. Деякі з них збігаються в різних мовах, особливо порівняння. Порівняння: “слизький як вугор” “*as slippery as an eel*” “*glatt wie ein Aal*”. Однак, частіше збіги спостерігаються в двох з трьох мов, а в третій подібна ідіома може бути відсутньою або існувати без зооніма. Труднощі перекладу англійських та німецькомовних прислів'їв і приказок виникають і виникали завжди. А, враховуючи всі особливості тієї чи іншої мови, перекладати те, що вважається частиною культури одного народу на іншу мову дуже складно. Спроби дослівного перекладу прислів'їв і приказок можуть призвести до несподіваного, часто безглузлого результату.

2.3 Порівняльний аналіз англійських та німецьких паремій

Відомо, що вплив англійської літератури суттєво вплинув на розвиток німецької мови. Це дозволяє припустити, що багато фразеологічних виразів англійської мови знаходять своє повне відтворення в німецькій завдяки наявності повних або часткових еквівалентів.

На приклад, фразеологізм “*blue stocking*” в англійській мові, який має історичне підґрунтя, отримав відповідник у німецькій мові як фразеологічна одиниця “*Blaustrumpf*”. З огляду на те, що англійська та німецька мови пройшли подібні історичні, культурні та релігійні етапи розвитку, у них існують

фразеологічні одиниці з однаковим образним, предметним та національно-етнічним компонентом. До таких фразеологізмів можна віднести наступні вирази.

Таблиця 2.3

Англійське прислів'я	Німецьке еквівалент	Український еквівалент	Спосіб перекладу
<i>One is up to one's ears in work.</i>	<i>Alle Hände voll zu tun.</i>	<i>Клопоту повний рот.</i>	Частковий еквівалент
<i>Everything is George.</i>	<i>Alles geht wie Gehext.</i>	<i>Все йде як по маслу.</i>	Частковий еквівалент
<i>To take the bait.</i>	<i>Ins Garn gehen.</i>	<i>Попастися на вудку.</i>	Частковий еквівалент
<i>To read between lines.</i>	<i>Zwischen den Zeilen lesen.</i>	<i>Читати між рядків.</i>	Повний еквівалент
<i>To promise wonders</i>	<i>Goldene Berge versprechen.</i>	<i>Обіцяти золоті гори.</i>	Повний еквівалент
<i>Don't count your chickens before they are hatched.</i>	<i>Man soll den Tag nicht vor dem Abend loben.</i>	<i>Курчат восени лічать</i>	Частковий еквівалент
<i>The moon is not seen when the sun shines.</i>	<i>Der Mond wird nicht gesehen, wenn die Sonne scheint.</i>	<i>Коли світить сонце, місяця не видно.</i>	Повний еквівалент
<i>Carry coals to Newcastle</i>	<i>Eulen nach Athen tragen</i>	<i>В ліс зі своїми дровами.</i>	Частковий еквівалент
<i>Little pitchers have long/ wide ears.</i>	<i>Kleine Kessel haben große Ohren.</i>	<i>Діти люблять слухати розмови дорослих.</i>	Частковий еквівалент

<i>Rome was not built in a day.</i>	<i>Rom wurde nicht an einem Tag erbaut.</i>	<i>Не зразу Рим будувався.</i>	Повний еквівалент
-------------------------------------	---	--------------------------------	-------------------

Отже, що стосується найбільш адекватних способів перекладу фразеологізмів англійської мови та німецької, то вони підлягають загальним правилам перекладу ФО. Оптимальним варіантом є переклад фразеологізму повним еквівалентом, оскільки фразеологізми англійської та німецької мов співпадають часто лексично і структурно. Цей факт можна пояснити результатом тісної взаємодії двох мов, що належать до однієї сім'ї, та широким запозиченням англійських ФО німецькою мовою. Зважаючи на певні національно-етнічні відмінності та відмінності в синтагматичних функціях членів речення в досліджуваних мовах, досить часто спостерігається використання часткових відповідностей та фразеологічних аналогів. Найчастіше перекладачі вдаються до дескриптивної перифрази за браком повних або часткових еквівалентів, які б передавали образність та стилістичну направленість вихідної англійської ФО. У зв'язку з цим виникає необхідність у глибшому дослідженні ФО в англійській та німецькій мовах, ширшому їх зіставленні, що дозволить нам наблизитись до ідеального ⁶⁷ перекладу, а крім того, розкриє сутність деяких німецьких запозичень чи кальок англійської мови.

Висновки до 2 розділу

Проаналізувавши прислів'я і приказки, ми прийшли до наступних висновків: прислів'я та приказки багатозначні і яскраві. Вони знаходяться поза часом і поза класовим поділом, тобто їх вимовляють як багаті люди, так і люди нижчих верств суспільства; прислів'я та приказки англійської та німецької мов досить – важкі для перекладу на інші мови; майже в будь-якій мові можна підібрати еквіваленти англійським та німецьким прислів'ям та приказкам; потрібно частіше використовувати прислів'я і приказки для того, щоб зробити свою мову більш образною і красивою. Для успішного перекладу фразеологічних виразів перекладачеві слід ураховувати всі компоненти цих виразів, такі як образний, наочний, емоційний, стилістичний і національно-етнічний компоненти, і, по можливості, повністю їх відтворювати. Особливу складність у перекладі представляють німецькі та англійські фразеологічні одиниці, які не мають аналогів українською мовою. Для їх передачі використовуються різні методи, такі як лексичний, дослівний і описовий переклад. При цьому важливо, щоб перекладач старався зберегти образний характер вихідної фразеологічної одиниці. Аналізуючи уривки текстів газетних статей, можна визначити, що вибір лексичних і граматичних еквівалентів у перекладі публіцистичних текстів проводиться з урахуванням наступних тенденцій: пошук оптимального прислів'я, що відповідає завданням форми викладу і змісту стилю висловлювання;

ВИСНОВКИ

Мова і культура взаємодіють нероздільно, а ця тематика є однією з основних у лінгвістичних дослідженнях нашого часу. Вчені та представники різних лінгвістичних шкіл приділяють увагу впливу культури на мову та мовні вирази, що сприяє вивченню різних аспектів прояву культурних явищ у мові.

Ці дослідження привели до виникнення нової галузі науки - етнолінгвістики. Пареміологія, яка вивчає паремії, є одним з підрозділів етнолінгвістики і займається мовним та структурним аналізом прислів'їв та приказок. Ці фольклорні вислови є складовою мовного фонду, скарбницею народної мудрості, в яку входять найбільш точні, змістовні та художньо виразні вислови, які охоплюють всі аспекти життя та діяльності людини.

Основними рисами паремій є відтворюваність, стислість, поетичність, образність та експресивність. Виникнення прислів'їв і приказок має різноманітні джерела, але основним є колективний розум та думка народу. Священне Писання має велике значення у формуванні англійських паремій, а часи Шекспіра сприяли їхній максимальній популяризації.

Запозичення з інших мов, таких як латинська, грецька, французька та іспанська, також внесли свій внесок у розширення англійського паремійного фонду. Питання виявлення історико-культурної пам'яті етносу у мові є ключовим в сучасних лінгвістичних дослідженнях, оскільки "історія мови - історія етносу". Мова допомагає людині нагромаджувати знання про світ, усвідомлювати взаємозв'язки природних явищ, вивчати їх якісно та кількісно, розуміти характеристики процесів, що відбуваються.

Існує велика різноманітність тлумачень термінів "прислів'я" та "приказка" серед науковців та лінгвістів. Однак всі вони визначають основні відмінності між ними, які полягають у тому, що прислів'я є завершеними та настановчими, тоді як приказки висловлюють загальні судження. Прислів'я мають логічну та завершену форму, тоді як приказка може бути складовою прислів'я чи навіть

входити до нього. Аналіз паремій дозволяє розуміти не лише мовні правила та етикет, але і психологію та культурні особливості людей та різних націй. Прислів'я та приказки є важливим джерелом інформації про культурні аспекти, традиції та менталітет світових народів.

Найбільш точно та виразно національно-культурна специфіка виявляється через прислів'я та приказки. Вони відображають основні риси характеру та традиції різних країн чи етносів. Аналіз англійських паремій підкреслив основні риси характеру британців, такі як ввічливість, скромність, консервативність, обережність та особливе відношення до гумору.

Українські прислів'я та приказки, в свою чергу, передають інші характеристики, такі як любов до праці, справедливість, щедрість, уміння жити зараз, заощадливість та особливий підхід до сімейних цінностей. Питання перекладу паремій часто викликає обговорення та дискусії, оскільки вони мають свою унікальну лексичну та культурну специфіку. Переклад паремій вимагає дотримання основних принципів перекладу лексичних засобів для забезпечення максимальної точності та адекватності.

Паремії англійської, німецької та української мов виявляють певні схожі риси, такі як лексичний склад, комунікативне значення та стилістика. Однак часто вони мають визначені відмінності, і відповідники в іншій мові можуть бути тільки приблизними, а не точними.

Важливо, щоб переклад прислів'їв та приказок був максимально адекватним оригіналу. У галузі перекладознавства виділяють п'ять основних методів перекладу паремій: повний еквівалент, частковий еквівалент, метод калькування, «псевдодослівний» переклад та описовий метод. Багато англійських паремій мають повний еквівалент в українській мові.

При частковому еквівалентному перекладі прислів'я мови перекладу еквівалентне оригіналу за значенням, функціями та стилістикою, але може відрізнятися образним змістом. Необразні прислів'я і приказки часто перекладають методом калькування. У випадку відсутності еквівалентів перекладач може шукати "псевдо" вираз та відтворювати зміст з незначними

змінами. Описовий метод застосовується при перекладі національно самобутніх висловів.

Після вивчення перекладу пареміологічних одиниць виявилось, що однією з найскладніших задач перекладу є точне відтворення образності та експресії оригіналу. Перекладачеві доводиться вирішувати завдання вибору найточнішого відповідника та оцінки ефективності перекладу пареміологічних одиниць. Багато чинників, таких як культурний рівень, географія та побутові умови, впливають на відтворення паремій при перекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авксентьев Л. Г. Сучасна українська мова: Фразеологія. Харків: Вища школа. 1988.
2. Англійські прислів'я та приказки / Передм. Н. Жлуктенко; пер. з англ. Р. Доценка. К. : Дніпро, 1980. – 174 с.
3. Антологія афоризмів, Упорядн. Л. П. Олексієнко. – Донецьк : Сталкер, 2004, 704 с.
4. Антонова Г. В., Використання прислів'їв та приказок під час викладання англійської мови : Г. В. Антонова :зб. Англійська мова та література, 2006. с. 17-23.
5. Багмет 2004, Багмет А. :зб. українських приказок та прислів'їв. А. Багмет, М. Дащенко, К. Андрущенко : Техніка, 2004. – 224 с.
6. Баранцев, К. Т. зб. Англійські прислів'я та приказки. К. Т. Баранцев., Радянська школа, 1973. – 176 с.
7. Баранцев К. Т. Зб. Англо-український фразеологічний словник / уклад. К. Т. Баранцев. Київ : 2005, 1056 с
8. Баскські 1989. Зб. Баскські прислів'я та приказки : Упорядн., вступне слово; пер. з баск. М. Литвинець. : Дніпро, 1989. – 128 с.
9. Березовська-Савчук Н. А. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ». 2015.
10. Бігун. Зб. Вибрані прислів'я та приказки п'ятьма мовами : Г. І. Бігун. – К. : Тандем, 2000. – 132 с.
11. Білецький-Носенко. Зб. Білецький-Носенко П. Словник української мови / П. Білецький-Носенко; Підготував до видання В. В. Німчук. – К. : Наукова думка, 1966. – 422 с.
12. Гак В. Г. Фразеологія і культура / В. Г. Гак. Радянська лексикографія. Зб. М., 1998. 144 с.

13. Гол. ред. Бусел В. Т. Зб. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Ірпінь: Перун. 2009.

14. Дубенко О.Ю. Англо-американські прислів'я та приказки: навч. посіб. для ВНЗ. Київ: Нова Книга, 2004. 416 с.

15. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія : Р. П. Зорівчак , Львів, 1983, 175 с.

16. ЕСУМ 1982–I, зб. Етимологічний словник української мови : у 7-и т. / Упорядн.: Болдирєв Р. В., Коломієць В. Т., Лукінова Т. Б. та ін. : Наукова думка, 1982. 631 с.

17. ЕСУМ 1985–II, зб. Етимологічний словник української мови : у 7-и т. / Упорядн.: Болдирєв Р. В., Коломієць В. Т., Лукінова Т. Б. та ін. : Наукова думка, 1985. 570 с.

18. ЕСУМ 1989–III, зб. Етимологічний словник української мови : у 7-и т. / Упорядн.: Болдирєв Р. В., Коломієць В. Т., Лукінова Т. Б. та ін. : Наукова думка, 1989. – 552 с.

19. ЕСУМ 2003–IV, зб. Етимологічний словник української мови : у 7-и т. / Упорядн.: Болдирєв Р. В., Коломієць В. Т., Лукінова Т. Б. та ін. : Наукова думка, 2003. 656 с.

20. ЕСУМ 2006–V, зб. Етимологічний словник української мови : у 7-и т. / Упорядн.: Болдирєв Р. В., Коломієць В. Т., Лукінова Т. Б. та ін. : Наукова думка, 2006, 704 с.

21. ЕСУМ 2012–VI, зб. Етимологічний словник української мови : у 7-и т. / Упорядн.: Болдирєв Р. В., Коломієць В. Т., Лукінова Т. Б. та ін. – К. : Наукова думка. 2012, 568 с.

22. Карабан В. І. Зб. Переклад англійської науково-технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2002. 564 с.

23. Ковальська Н. Семантико- стилістичні функції паремій. 2004.

24. Колоїз Ж. В. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ». 2014.

25. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця: Нова Книга, 2001. 448 с.

26. Кочерган М. Зб. Мовознавство на сучасному етапі : Дивослово. 2003. с. 24-29.

27. Кузько П. В. До питання про перспективність дослідження паремій. Мелітополь: видавництво Мелітопольський державний педуніверситет. 2003, 140 с.

28. Лакофф Дж., Джонсон М. Зб. Метафори, якими ми живемо : Мова та моделювання соціальної взаємодії. 1987.

29. Лановик М., Лановик З. Зб. Українська усна народна творчість. Київ: Знання-Прес. 2006.

30. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови : підруч. для ін-тів і фак. інозем. мов. Харків, Основа, 1993. 255 с.

31. Мясніков В. Китайські прислів'я та приказки. Київ: Видавництво художньої літератури Дніпро. 1984. 122 с

32. Пазяк М. Зб. Українські прислів'я та приказки: проблеми пареміології та пареміографії. Київ: Наукова думка. 1984

33. Пирогов В. Л. Зб. Структура і семантика паремійних одиниць японської, англійської, української мов : типологічний та лінгвокультурологічний аспекти. Автореф : Київський Національний Лінгвістичний Університет, 2003. – 22с.

34. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля. 2006.

35. Северинюк В.М. Зб. Тематичний словник популярних українських прислів'їв та приказок з коментарями. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2014. 176 с.

36. Селіванова Е. О. Зб. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 176 с.

37. Стерн І. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: Енциклопедичний словник, 1998.

38. Тараненко Л. І. Зб. Жанрові особливості та функціональне призначення тексту англійського прислів'я: наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія». № 53. 2015. с. 244 - 247.
39. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови. Київ: Знання. 2007.
40. Українські приказки, прислів'я. Уклад М. Номис : Упоряд., приміт. та вступна ст. М.М. Пазяка, Либідь, 1993. – 768 с.
41. Халимоненко Г. І. Турецькі прислів'я та приказки. Київ: Дніпро, 1975.
42. Христич Н. С. Зб. Переклад індивідуально-авторських лексичних інновацій як декодування концептуальної інформації (на матеріалі поетичних творів П. Тичини). Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація». Херсон. Вип. 1, 2020 с. 117– 123.
43. Штерн І. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: Енциклопедичний словник, 1998.
44. Доценко П.П. Словник української мови. Київ: Наукова думка. 1973.
45. Aksoy Ö. A. Atasözleri ve deyimler sözlüğü. Deyimler sözlüğü. Ankara: İnkilap. 1988.
46. Cambridge English Pronouncing Dictionary. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 599 p.
47. Fergusson R. The Penguin Dictionary of Proverbs. Middlesex: Penguin Books, 1995. 384 p.
48. Grice H.P. Further Notes on Logic and Conversation. Syntax and Semantics. vol.9 edited by P. Cole, Academic Press, 1989. P. 41-57.
49. Karagiorgos P. Greek and English Proverbs Collected and Translated by Panos Karagiorgos. Newcastle: Cambridge Scholar Publishing, 1999. 215 p.
50. Koller W. Einführung in die Übersetzungswissenschaft. Deutschland: Heidelberg: Quelle & Meyer, 1983. 191p.
51. Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. P. 202-251.

52. Longman Dictionary of Contemporary English. Third Ed. Bungay (Suffolk), 1995. – 1567 p.
53. Mieder W. Proverbs speak Louder than Words: Folk wisdom in art, culture, folklore, history, literature, and mass media. New York: Peter Lang, 2008. 357 p.
54. Nida Eu. The Theory and Practice of Translation. Leiden: Brill, 1974. 218 p.
55. The Oxford Dictionary. Oxford: Oxford University Press, 1996. 617 p.
56. Vinay J. Darbelnet J. Comparative Stylistics of French and English. Philadelphia: John Benjamins pub. co, 1995. 250 c.
57. Wilson D. Relevance: communication and cognition. Oxford: Basil Blackwell, 1986. 279 p.
58. Yule G. Pragmatics. Oxford: Oxford University Press, 1996. 135 p.
59. Zolfaghari H. Persian Proverbs: Definitions and Characteristics. Jackson: Journal of Islamic and Human Advanced Research, 2012. 292 p.
60. Oxford Dictionary. [URL:http://www.oxforddictionaries.com](http://www.oxforddictionaries.com)
61. Cambridge Dictionary. [URL:http://www.dictionary.cambridge.org](http://www.dictionary.cambridge.org)
62. Воротніков, Ю. Л. Мовна картина світу : трактування поняття. Ю. Л. Воротніков. [URL: http://www.zpu-journal.ru/gum/new/articles/2007/Vorotnikov/](http://www.zpu-journal.ru/gum/new/articles/2007/Vorotnikov/)